

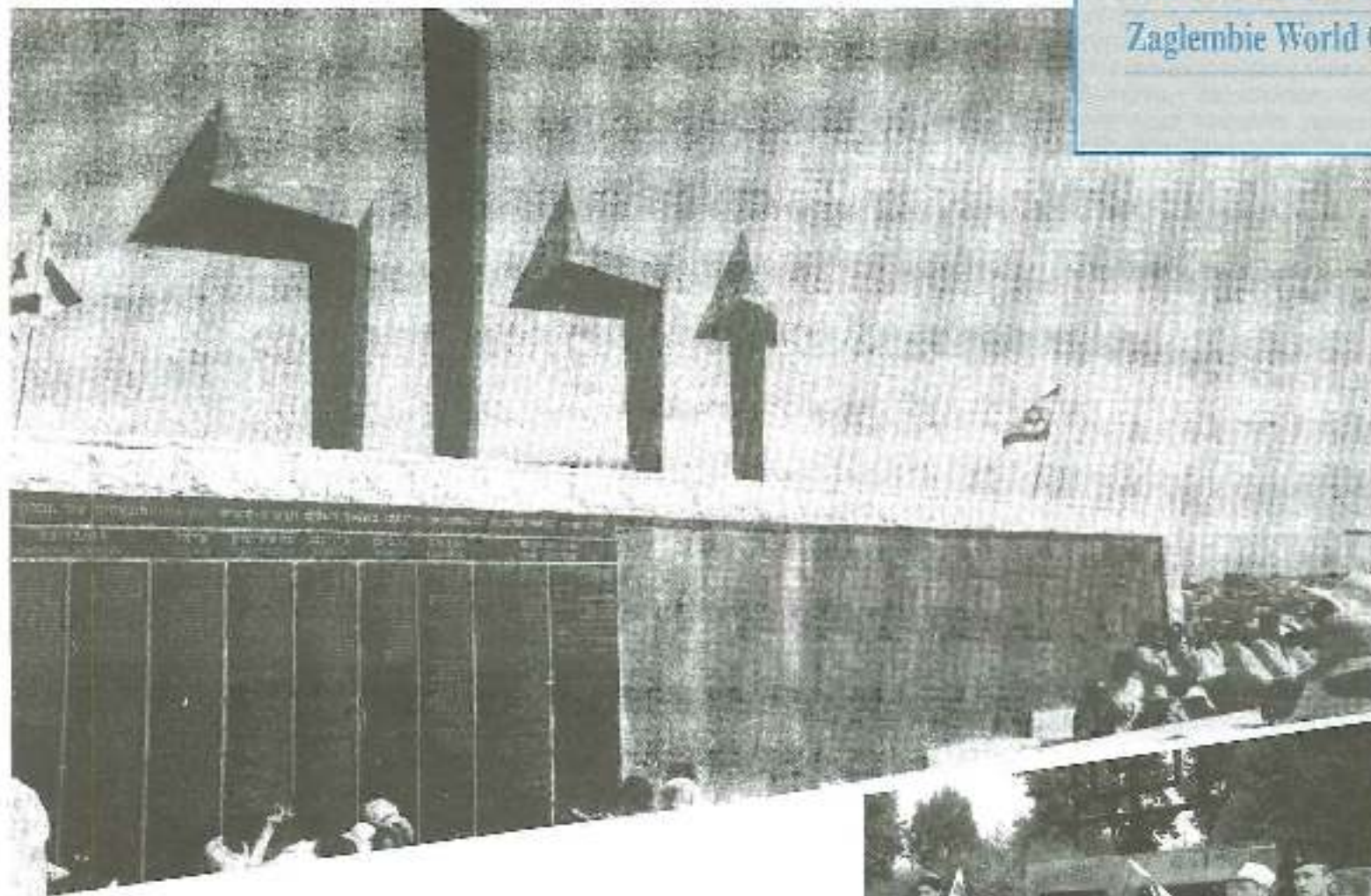
עלון זגלמביה

זאגלעמביער צייטונג

מידעון מס' 14 ניסן תשס"ד אפריל 2004

ארגון עולמי של יוצאי זגלמביה
Zagłębie World Organization

קהילות זגלמביה

- Będzin
- Sosnowiec
- Dąbrowa
- Zawiercie
- Czeladź
- Siewierz
- Ślawków
- Wolbrom
- Dańdówka
- Golonóg
- Grodziec
- Kazimierz
- Klimontów
- Ksawera
- Lagisza
- Maczki
- Milowice
- Modrzejów
- Niemce
- Niwka
- Piaski
- Porąbka
- Strzemieszyce
- Wojkowice
- Zagórze
- Ząbkowice
- Kromolów

חבת הקהילות הרבות ביד האזכרון למחנות הנאצית במודיין
The perished communities place at Yad Hazikaron in Modiin

מסר נודע על בני העיר ליד האנדרטה במחנה הקברות היהודי בדומברווא
The monument at the Jewish cemetery in Dombrowa

חנינו ליד ליד האנדרטה במחנה השמורה בסקלובו
The Monument at the Peshevsha river in Ślawków

ארגון יוצאי זגלמביה. רח' פרישמן 23 ת"א 63561 ישראל. טל: 03-5270919

Zagłębie World Organization, 23 Frishman St. Tel Aviv 63561, Israel. Tel: 972-3-5270919

מאז הקמת הארגון אנו מבקשים לשתף צעירים מדורות ההמשך שלנו בפעילותו. משך חשנים התגבשה קבוצה קטנה של צעירים בני "הדור השני" שנטלה חלק בתחומים שונים בארגון. פעילותם הספיקה, כל עוד היו מספיק פעילים מהדור הראשון, מי שעברו וחוו את השואה על בשרם. אולם לאחרונה, פעילות הותיקים, לצערנו, תולכה ומתמעטת. השנה הלכו לשולמם שלושה מבין בכירי הפעילים בארגון, דבר שמחייב יותר ויותר לקיים חילופי דורות. ואכן, קבוצה נוספת של צעירים התגבשה לפעילות בתחומים שונים של הארגון. אנו תקווה שהצטרפות הפעילים החדשים תגרום לרענן השורות ותתבטא בהגברת הפעילות שתורגש במיוחד בתחומים שעד כה הייתה מועטה: תרבות, מחשוב, קשר עם דור המשך של זגלמביה בחו"ל ועוד. בתחילת דרכם ארגנו צעירים אלו את חגיגות ט"ו בשבט באופן שונה ממה שידעו עד כה, ואמנם החגיגה הייתה מוצלחת. אנו מברכים את המצטרפים החדשים לפעילות בארגון, מאמצים אותם אל לבנו ומאחלים להם הצלחה. הצלחתם היא הצלחת הארגון וחבריו.

עלון זה תמונה לפניכם שנה הוא עלון מס 14. כלומר, העלון יוצא לאור כבר 7 שנים. זמני שאני יכול לבטא דעתם והרגשתם של הקוראים שהעלון עמד במשימות שלקח על עצמו: לספק אינפורמציה על הנעשה בארגון ובין חברי הארגון, לתת ביטוי לנושאים הקשורים לשואה בכלל ולשואת יהודי זגלמביה בפרט, למסור על קשרים עם מוסדות שונים בתפוצות ומוסדות זגלמביה בפולין ועוד כהנה וכהנה.

כאשר להנצח העלון. בארץ, ההפצה נעשית בדואר והיא תלויה במידע משודכן של פרטי החברים וכתובותיהם. אי לכך, אנו מבקשים מהחברים לידע אותנו על כל שינוי בפרטים או בכתובות. בחוץ לארץ, אנו מפיצים את העלון בשתי דרכים. במקומות בהם אנשי זגלמביה מאורגנים כמו ניו-יורק, טורונטו, מונטריאול ופריז, אנו שולחים חבילות עלונים לגורמים המתאימים לשם הפצתם בין חבריהם. ליתר הסקומות, אנו שולחים העלון לפי כתובות אישיות המצויות בידענו. לאחרונה פנו אלינו אנשים מצוות מוזיאון השואה בווינגטון. הם לוקחים על עצמם את משימת הפצת העלון לכל אנשי זגלמביה בארצות הברית וקרה שכתובותיהם מופיעות ברשימותיהם. מאחר ואנו לא יודעים עד כמה רשימותיהם מעדכנות, ואילו אזורים כלולים בהם, החלטנו הפעם להפיץ את העלון גם דרך המוזיאון בווינגטון וגם לבודדים על פי הכתובות האישיה שבידינו. מכל מקום הפניה של נציגי המוזיאון היא עבורנו לא רק פתרון יעיל להפצת העלון בארצות הברית אלא זה ביטוי להערכה רבה ליעלון זגלמביה בקרב הגורמים היחודים בארצות הברית וקנדה. אני מנצל הזדמנות זאת ופונה לאנשי זגלמביה בארץ ובכל התפוצות, אנו כתבו ושלחו לט מאמרים על זיכרונות העבר שלכם, של משפחותיכם וקהילתיכם. כמו כן, על פעילותיכם תארגונית והאישיה הקשורות לזגלמביה בהווה. את החומר ניתן לכתוב בעברית, אנגלית, יידיש ופולנית. אנו נשתדל לפרסם כל חומר ראוי ואנו מודים לכם מראש.

בברכת חג שמח וכשר
אברהם גרין
יו"ר הארגון

הצילו את הזכרונות

בחזרה לבנדן

מאת: יצחק טרני

לאחר 60 שנה אני עומד פה בעיירת הולדתי בנדן. יחד עמי נמצאים בתי ונכדי שהצטרפו אלי למסע שורשים. לצערי, לא מצאתי סימן וזכר לביתי וכן לרוב המקומות הזכורים לי מילדותי. בין האתרים שכן נותרו, חשוב לי לציין את בית הספר "רמפורט" בו למדתי. ברצוני לספר לכם מה קרה עם בניית הצבא הגרמני לבנדן ב-8 בספטמבר 1939. באותו לילה החלו הגרמנים לשרוף את בית הכנסת ואת שורת הבניינים הסמוכים לו. הבית שלנו עמד בסוף השורה קרוב לכנסייה. דיירי הבתים החלו לברוח לכל עבר, רובם רצו לכיוון השוק הישן. תוך כדי תהליך הבריחה רבים נורו ע"י החיילים הגרמנים. אני לעומת זאת הצטרפתי לקבוצת אנשים שברחו אל עבר הכנסייה. חומר זיכרון פתח את השער ואפשר לנו להיכנס לתוך הכנסייה. אולם בטרם הספקתי להיכנס נוריתי בכתפי. בתוך הכנסייה מצאתי את הורי וקבלתי טיפול רפואי ראשוני. אחר כך פתח הכומר את השער האחורי בחצר הכנסייה ודרכו נמלטנו לבית העלמין הישן, שם שהינו כל הלילה. למחרת בבוקר הגעתי לבית החולים המקומי לקבלת טיפול, אולם מפני שאני יהודי סרבו להגיש לי עזרה. מאוחר יותר, להפתעתי, די"ר קושיבוביץ סיכן את חייו וטיפל בי במשך חודש ימים בתוך בית החולים וכך הצילו את חיי. סיפור זה מחווה חלק קטן בלבד ממאורעות הזוועה אותם עברתי בשואה. את רוב זיכרונותי אני עדיין נוצר בלבי.

דברים שנאמרו בביקור בכנסייה של הכומר זיכצקי, חסיד אומות שלם, בקיץ 2003.

מדליה לזכר קורבנות השואה

את המדליה "שם לכל איש" עיצב האמן הבינלאומי יוסי למל, בנם של בני-דב למל ובתיה לבית גורפונקל מבנדן. עבודותיו נמצאות בגלריות ומוזיאונים ברחבי העולם ביניהם מוזיאון הלובר בפריז, מוזיאון ויקטוריה ואלברט בלונדון, המוזיאון לאמנות ועיצוב בהמבורג, המוזיאון לאמנות בת זמננו בראלי צפון קרוליינה ועוד. המדליה זכתה השנה - 2004 בתחרות של אגודת המעצבים הגרפיים בישראל "חתך זהב" במקום הראשון.

הנפקת המדליה לותה בועדה ציבורית בראשותו של הרב הראשי לישראל, הרב ישראל מאיר לאו ועל חבריה נמנו - הרב הראשי לישראל - הרב ישראל מאיר לאו (יו"ר), השופט העליון בדימוס, די"ר משה בייסקי, יו"ר יד ושם אבנר שלו, אלוף (מיל) יוסי פלד, יו"ר ארגון הגג של ניצולי השואה, מר נח פלוג, מר לב לביב, חרב אליהו וילהלם ועוד חיים בשאר.

החברה הממשלתית למדליות ולטבעות חסימות בי כל מי שיוצרה כאיש זגלמביה יקבל את המדליות והנהיה רשומה לסיימ.

פרידה מאבא

מאת: שרה (סלה) הוברפלד

נולדתי בבנדן, משפחתי גרה שם במשך דורות. בבית היינו שמונה אחים ואחיות. אני השביעית במספר. למדתי בבית ספר עממי אצל מודלינסקה, היה זה בית ספר לבנות יהודיות. הלכתי גם לתנועת הנוער "בית יעקב". כשפרצה המלחמה הייתי אמורה להתחיל את לימודי בגימנסיה, אך החלום הזה נקטע, כי אסור היה ליהודים ללמוד. הייתי פעילה גם ב"השומר הדתי". עם כניסת הגרמנים לבנדן החלו הגזרות: שרפת בית הכנסת והבתים הסמוכים לו, גירוש יהודים מתחתים, איסוף רכוש, הרג, עוצר ולקייחת אנשים לעבודה עבור הגרמנים. כולם הלכו לעבודה. אני היחידה מכל האחים והאחיות שלי שהחלטתי לא לעבוד עבור הגרמנים. פרסתי את המשפחה שלי בדרך אחרת. העברתי בדים מחנות חבדים של כחן אל הגרמני עמו המשיך בעסקים. עבור זה קיבלתי כסף. הולדתתי גם בבגדים של חזור, לקחתי מהבית דברים שאספו הורי במשך שנים לנדניה. שמתו אותם במריצה. על המריצה שמתו מברשות, כלים עם צבעים ומים ונראיתי כצבעי החולך למלאכתו. הסרתי את סרט הזרוע "יהודי" והלכתי לכפרים של גויים, הם לא רצו כסף הם רצו דברי ערך. מסרתי להם את דברי הערך שאספו במשפחתנו והבאתי הביתה ביצים, קמח ותפוחי אדמה. תחתית עליהם צבעים ומים כמו ביציאתי. לפני הכניסה לגטו שמתו בחזרה את הסטל "יהודי". פעם אחת היה לי שק של קמח במריצה. שוטר גרמני תפס אותי ושאל מה יש לי שם. אמרתי לו: אני עוזר לאבא שלי, אני צבעי ויש לי מה צבע. הוא האמין לי. חצי מהקמח השארתי בבית וחצי מכרתי בגטו. ככה התקיימנו כל עוד הייתי בבית. האחים עבדו בשופים 10 או 12 שעות ביום וקבלו כל שבוע תלוש עלוב מאוד.

הגרמנים אסרו על שחיטה כשרה. אבא, שהקפיד בנושא, ביקש מהרב והשוחר ומכמה קצבים ששמרו כשרות לחביא בהם ולשחוט אותם במרתף הבניין בו גרנו. ואכן, כך עשינו. אולם, נזיה את שגרה בבית השלישי מאתנו חלשינה לגרמנים שבבניין שלנו מבצעים שחיטה. התחילו לחקור את האנשים שהיו שם 7 במספר סולל השוחט ואבא שלי. כל זמן שלא הגיע שופט גרמני אפשר היה לחרות את הטיפול בחקירה, אבל זה עלה כסף. יום אחד, אני וזכרתי, הגיעו שני אנשי גסטאפו אלינו הביתה. כל משפחתי הייתה בעבודה ב"שופים" אני הייתי בבית עם אבא, שלא עבד. הם שאלו לשמו, הורידו לו את התפילין והטלית אותם זרקו על הרצפה, שמו לו אוזניים על הידיים ולקחו אותו. מחר הוצאתי לחם מהבית וגם איזה סוודר והתחלתי לרדוף אחריהם. ראיתי שטביאים אותו לתחנת המשטרה. אסור היה להיכנס לשם, אבל מצאתי דרך רחוב אחר גדר, עברתי מעליה ונכנסתי למשטרה. היו שם שוטרים גרמנים ששאלו אותי, מה אני עושה שם. אמרתי להם שעצרו את אבא שלי ואני רציתי למסור לו משהו. הם הביאו כלב גדול ושחור שהתחיל לבוח עלי, אך הוא לא נגע בי. עד היום אני לא זוכרת איך יצאתי משם בלי שתכלב יפגע בי. השארתי את החבילה, הייתי כל כך מבולבלת, פחדתי מן הכלב הזה, הגרמני. עד היום זה נשאר לי, כאנני רואה כלב אני בורחת רחוק.

אז חיכיתי וחיכיתי. הסתובבתי במקום. אחרי שעתיים ראיתי שלוקחים את כל האנשים ומובילים אותם. התחלתי לרוץ לרחוב חשני כדי שאראה עוד פעם את אבא שלי. שאלתי אותו כמה דברים. הוא לא אמר לשוטרים שאני הבת שלו, רק זיכר אתי וזיכק אותי. בכיתי. זו הייתה הפרידה שלנו.

קטעים מעדותה של סלה הוברפלד לבית ואגורמן כפי שניתנה בי"ד ושם.

סגירת מעגל

מסע משלחת בית-ספר תיכון "אורט קרית ביאליק" לבנדין

סדרת טיפון

משלחת ביה"ס התיכון אורט קרית ביאליק בבית הקברות בבנדין
The delegation of Ort Kiryat Bialik at the cemetery in Bendin

ב-20 באוקטובר 2003 נכנסו בשערי ביה"ס התיכון בבנדין, לשעבר גימנסיה "פירסטנברג". היינו קרוב ל-150 תלמידי ביה"ס התיכון "אורט קרית ביאליק", שהגיעו לביקור במסגרת מסעם לפולין, כדי לכבד את זכר יהודי העיר שנספו בשואה.

בכך נסגר מעגל שהחל לפני למעלה מ-60 שנה, עת נאלץ אבי זכרוננו לברכה, יצחק רוזנברג, להפסיק את לימודיו בביה"ס לאחר שנתנים, עת פרצה מלחמת העולם השנייה, כמו גם שלושת אחיו הגדולים - מרדכי, זלמן ונעמי. תחילתו של מסע התלמידים לבנדין החל שנה קודם לכן. באוקטובר 2002 השתתפו שניים מנכדינו של יצחק ז"ל - בני ליאור וכן דודו ערן במסע לפולין. מסלול המסע לא כלל ביקור בבנדין, אולם ליאור וערן התעקשו כי לא ישובו ארצה בלי לבקר בעיר ילדותו של סבא. לבסוף נתרצה מנהל המשלחת ואפשר להם לנסוע לבנדין, לסייר בעיר, לקרוא קדיש ולהדליק נרות זיכרון למרגלות האנדרטה של בית הכנסת שאיינו עוד. החוויות שחוו בבנדין ריגשו מאוד את כל משתתפי המסע, ואלו הביאו להחלטת תנהלת ביה"ס לאמץ את העיר כאתר זיכרון והנצחה אליו יגיעו כל משלחות ביה"ס בעתיד.

התרגשותם וחוויותיהם של ליאור וערן דבקו גם בי, והחלטתי להצטרף זמן קצר לאחר מכן לקורס הראשון מטעם "יד ושם", אשר הכשיר פסיכולוגים ללוות משלחות נער לפולין. וכך יצאתי באוקטובר 2003 כפסיכולוגית המשלחת של ביה"ס "אורט קרית ביאליק" בדרכי לעיר הולדתו של אבי.

את פני חברי המשלחת הישראלית קיבלו כל תלמידי ומורי ביה"ס הפולנים. כולם התכנסו באולם ביה"ס לטקס קצר שלאחריו התחלקו התלמידים הישראלים והפולנים לקבוצות קטנות לשיחות קבוצתיות. מרבית השיחות בין בני חנוער היו מרגשות וחיוניות, במישורן כללו גם הערות אנטישמיות ברורות.

תלמידי ביה"ס אורט קרית ביאליק ליד אחת המצבות בבית הקברות בבנדין
Students of Ort Kiryat Bialik near a tombstone at the cemetery in Bendin

במקביל התכנסו חמורים הפולנים, מנהלת ביה"ס, ונציגי העירייה למפגש עם הצוות הישראלי שכלל מדריכים, מורים ומלווים. במפגש הוחלפו ברכות ותשורות, כאשר סיפורו של אבי ז"ל סימל את משמעות הביקור במקום, הן עבור חברי הצוות הישראליים, והן עבור המארחים הפולנים, שהשתדלו מאוד להעניק לנו קבלת פנים חמה.

הזמננו עיני נציגי העירייה, מר שידלובסקי, לסיור בעיר. ביקרנו ברחוב בו גר אבי, רחוב קולונטיה, ובמקום בו עמד ביתו, בית מספר 41, אשר נחרס במלחמה. אחר כך סיירנו במצודה חעתיקה, בכנסייה, ולבסוף הגבעה עליה עמד בית הכנסת. למרגלות הגבעה- האנדרטה לזכר בית הכנסת. קיימנו במקום טקס זיכרון מרגש מאוד, ואיש העדות של המשלחת נשא תפילת "קדיש". שמענו את סיפורו של ליל שריפת בית הכנסת, והדלקנו נרות זיכרון.

עם תום המפגש בביה"ס יצאו תלמידי המשלחת, עם צוות ביה"ס הפולני, אל בית הקברות היהודי העתיק בבנדין. התלמידים קיבלו כלי עבודה, והחלו בעבודה קשה של ניקוי ותיעוד תקברים במקום. תלמידי המשלחת עבדו בחרדת קודש- ניקו את המצבות ואת סביבתן, לא אחת עבדו בידיים ריקות אך בהתלהבות עצומה. בתום עבודת הניקוי תיעדו את הכתוב על גבי כל מצבה. בתום עבודת הניקוי של כל מצבה תיעדו התלמידים את הכתוב על נביה, והדליקו נרות נשמה למרגלותיה.

השמש החלה לשקוע שעה שחברי המשלחת הישראלית התכנסו לטקס זיכרון במרכז בית-הקברות. על הגבעה כולה חתבו אורות קטנים של נרות הזיכרון שהדליקו חברי המשלחת. הטקס היה מרגש ביותר. התלמידים קראו את שמות היהודים שאת מצבותיהם ניקו, איש העדות נשא תפילת "קדיש", וטקס הסתיים בשירת התקווה ובקריאת "עם ישראל חי". שירת התלמידים הרעיפה את היער בו שוכן בית הקברות.

אבי יצאש ז"ל לא זכה לחוויות המרגשות אשר חווינו ולא זכה להיות עד לסגירת המעגל. הוא נפטר 5 שנים קודם לכן.

משלחת התלמידים הישראלים של סתיו 2003 סגרה מעגל שנקטע עבור התלמידים היהודים של סתיו 1939 בגימנסיה "פירסטנברג" בבנדין.

מסע לעבר השואה בפולין

מאת: ישעיהו רביביץ

לבני שלמה היקר!

אלף שנים ישב עמינו בפולין בתים בנינו בעיירות ובערים

גידלנו שם זורות של אנשים עמלים זורות של צדיקים, מתנגדים וחסידים

הארץ הייתה מלאה ביהודים משכילים, וסופרים ובעלי מקצועות חופשיים, בעלי מלאכה ואקדמאים

זו הייתה עבורנו ארץ, בה גדלנו, למדנו ואהבנו חרף התפרצויות של שנאה והאשמות ברצח ישו

טובים היינו גם בעזרה להדיפת אויבים ונוגשים יהודים לקחו חלק בהתקוממויות בכובשים ובששקים

כמיהה לציין תמיד הייתה ולאחר מלחמת העולם הראשונה אף גברת לא האמנו כי מעבר לגבול קם "עמלק" חדש עם תכנית הכחדה

מלחמת עולם שניח פרצה ואיתה פחד ורעדה, אש ושריפה נס עמנו מזרח בתקווה להינצל ולא האמין כי זו השמדה

ספר תספרו לכל דור ודור על השואה שהתחוללה ואין מושיע על אחינו שבגוים נחנקו ובמשרפות נשרפו ואין מושיע

פי התחום נפרצה וקמו מחנות השמדה ואין מציל צורינו רדפו וסגרו עלינו באין מפריע ואין גואל

קציני צה"ל! חשם בציון התשרר וקלט שארית הפליטה ראו איך עמנו נפל וקרא והאמשות מגד עמד

שבועה הישבעו בעמידתכם דום - לא עוד! תחיו אתם השומר, תמושיע והגואל לעולם ועד.

אבא של קצין

הנסיעה לאושוויץ

18.8.2003

מאת: רינה רייך

הייתי שם
במקום הנורא מכל,
הייתי שם
ודרכתי נחרדת קודש
על אדמה ספוגה מדם
של מיליון שש מאות אלף
מבני עמנו.

כל הדרכים מובילות לרומא!
לא ולא!

כל הדרכים
מובילות למקום הארור הזה.
הרכבות באו הישר
מצרפת ומבלגיה,
מהולנד ונורבגיה,
מיוון ואיטליה,
מהונגריה ומצ'כיה,
מכל מחוזות פולין,
מגליציה ונגלמביה.
הרכבות באו
הישר למקום המקולל
הידוע לשמצה,
אושוויץ.

טרטור גלגלי הרכבות
עדיין מתדהד באזני
בעמדי במקום הזה,
וחשקט מסכיב מקפיא את דמי.
כאן טרקו את המטען החי
על מגרש הסלקציה
ובתינוק אצבע
"ימינה, שמאלה"
נחרץ גורלו של אדם
מי לחיים ומי למות.

אמי היקרד ז"ל
הלכה ישר
אל תאי הגזים,
אני שומעת את קולה
יחד עם קולם
של כל חבריה
לגורל האכזר
זועק

"שמע ישראל",
אני שומעת
את פעימות לבם
את מחשבותיהם
עם ילדיהם
שנשארו מאחור
כשהבינו שנכנסו
דרך השער
"ארבייט מאכט פריי"
אך "פריי" יצאו רק
דרך ארובת הקרמטוריום
ורח נשמותיהם יתפור
בשמע אירופה הכבושה.

על דמם הקדוש
קמה מדינתנו הקטנה.
אתם, ניצולי התופת,
ניצולי השואה הגדולה
ביותר בהיסטוריה,
חזרתם לחיים
ובכך נקמתם בנאצים.
הקמתם משפחות לתפארת,
נחזרתם היום לכאן
עם תדור השני והשלישי
כדי להתייחד יחד
עם זכרם של הקדושים המעונים
ולסגור מעגל.

זרעתם זרעים משובחים
ונידלתם פרחים
עם ניחוחות של חופש
פרחים ישראלים
פרחים ייחודיים
כרוחם וגיא,
שרי ואיתך,
עלמה, בר, שי,
כליל, שקד, יתם,
דניאל, בן, ירדן
אמילי, תומר, אני,
אורטל וספיר
שמביאים לכם נחת
בהמשך חייכם
שיהיו ארוכים וטובים
כי

מניע לכם.

ליד האנדרטה

מאת: נדויה שטרוב לבית בליצקי

התאספנו פה כולנו
לעלות זיכרונות היום
על כל אלה שלא זכו
להגיע עד הלום

בימי האימים לא ידענו
אם גם לנו יאיר המחר
מומתים, מושמדים ללא הרף
מול עולם אדיש ואכזר

כאשר בצעדת תמוות
בכפור, בשלגים עמוקים
בדם, קורבנות ובדמע
כיסינו את הדרכים

האם האמנת שגם אנו
את ראשינו המעונים עוד נרימה
ועל שרדי החורבן והחרס
עוד זור לתפארת נקימה?

בגטו, בגיא הצלמוות
במחנות ההשמדה של אמש
האם האמנת שגם לנו
תזרח עוד פעם תשמש?

שמעל קברי יקירינו
חיים חדשים עוד יצמחו
וגלי עצמות יבשות
יקרמו עוד ונידים – ויפרחו!

עם מבטינו קדימה
לחיי חופש ודרור
בארצנו המתחדשת
לעתיד, לתקווה ולאור

שיר זה תקריאה נדויה ליד האנדרטה בדומברובה, לפני 4 שנים

איסוף מידע אודות ניצולי שואה ותרומתם להקמת המדינה ולחברה בישראל

מאידך, ידוע לנו שחומר תיעודי רב ויקר ערך בארץ בנושא היקלטותם של הניצולים בקרב החברה הישראלית, מסיבות מובנות של מעורבות רגשית למסמכים שעתים הם העדות הבלעדית לאדם שהיה ואינו – מצוי עדיין בבתים פרטיים, בספריות אזוריות ובארכיונים שהוקמו באופן עצמאי מצד גופים שניסו לשמר את סיפור יקיריהם שהוכחדו. בשל כך שהחומר אינו מרוכז, נבצר עד היום מחוקרי התקופה, לחקור באופן מקיף, מעמיק ושיטתי את נושא תרומת ניצולי השואה למדינה ולחברה בישראל ולהתחקות אחר נורלה של שארית הפליטה בארץ, ובכלל.

לאור כל זאת החליט ארכיון יד ושם לצאת במבצע ארצי מקיף שמטרתו לאסוף את אותם מסמכים ואוספים, ללקט אותם מרחבי הארץ ולכנסם תחת קורת גג אחת – יד ושם, שם יזכו לשיקום ורסטורציה, בדיקה קפדנית של צוות המומחים, רישום, סידור הולם ולבסוף יכללו במאגר הנתונים הממוחשב; כל זאת תוך שמירה על כבוד הנספים אותם הם מנציחים ונחוושת מחויבות מלאה כלפי כל אותם שחזיקו בהם ושמרו עליהם בקפדנות ובחרדת קודש במשך עשרות בשנים.

אנו אסירי תודה על סיוע/כם ומודים לכם מראש על שיתוף הפעולה בשימור הויכרון ותחלתו לצרות.

"...תפקידו של יד ושם הוא לאסוף אל המולדת את זכרם של כל אלה שהעם היהודי שנפלו... לכנס, לחקור ולפרסם את כל העדות על השואה..."
חוק זיכרון השואה והגבורה – יד ושם, התשי"ג - 1953

חוק זיכרון השואה והגבורה – יד ושם (התשי"ג - 1953) מגדיר את איסוף המידע אודות קורותיהם של היהודים בשואה, כאחת ממטרות-העל. במרוצת 50 השנים האחרונות לוקט בקפדנות תיעוד רב בנדון, הן ממסודות וגופים רשמיים והן מגורמים פרטיים בארץ ובעולם ובתוך כך נאספו עדויות רבות בארכיון יד ושם, הנחשב כיחיד מסוגו וכחשוב ביותר בעולם בכל תכרוך לחקר גורל היהודים בתקופת השואה.

חומר תיעודי מגוון ויקר ערך זה מרכיב נתאים אופטימליים וזוכה לטיפול מקצועי בראשותם של צוות ארכיונאים והיסטוריונים בכיר, ממחושב ומקוטלג במעילות מרבית וכל זאת במטרת תכפולה שלשמה תוקם ארכיון יד ושם - לשמר את חעבר ולאפשר לחוקרים בהווה גישה נוחה ומבוקרת לחומרים בתקווה שיעשה בהם שימוש תולם למען העתיד!

כיום מצוי בארכיון יד ושם חומר תיעודי רב בשפות שונות ומגוונות, החג סביב התקופות ותנושאים הבאים:

- ❖ עליית הנאצים לשלטון
- ❖ מלחמת העולם השנייה
- ❖ שואת העם היהודי
- ❖ השחרור
- ❖ שארית הפליטה

די"ר יעקב לוביץ
מנחל אגף הארכיונים

ספירה רטפורט
רבות תפריקט
חקר תרומת ניצולי השואה למדינת ישראל

לפרטים נוספים נא להתקשר לגבי רפורט סל: 02-6443673 פקס: 02-6443719
saifira.rapoport@yadvaashem.org.il

כוחה של רעות

יחתוך (בתחנת המשטרה) ידע את מלאכתו ומיד "טיפלי" בנו. קודם כל סגר אותנו בתא קטן, תא מאסר ראשון בחימום... דרך חלון מסורג הסתכלנו בחדרה על העולם החופשי בחוץ. החרדה הייתה בתוך הלב... משפטים רווי חרדה ופחד כאלה חוזרים ונשנים כמעט לכל אורך הספר "כוחה של רעות" בו מספרת רות יודנהרץ-ביוק על מסע התלאות של קבוצת נערות שהצליחו לצאת מפולין כפליטות פולניות, להגיע לאוסטרליה ומשם לחונגריה, עד לבודפשט, שם שוחררו ע"י הצבא הרוסי.

"כוחה של רעות" עמד לה לסבוצת נערות ונערים, שנודעה לימים בשם "נאשה גרופה" - "החבורה", חברי תנועת "הנוער הציוני" מסוסנובץ, בנדן והסביבה, שהצליחה להימלט מהגטו שחוסל ב-1943.

ראשיתה של הקבוצה בסוסנובץ. המתברת מתארת כיצד חתנכשה הקבוצה יחד עם קן "הנוער הציוני" בנדן. הקבוצה ניהלה מאבק נגד היודנראט בראשותו של מרין וחבריה פעלו לסייע לחברים ולהודים בכל מיני דרכים.

היא מספרת על אחד המקרים בהם שניים מחברי המתנת, חניה והיפק ברחו כאשר עמדו להיעצר ע"י הגסטאפו ולהישלח לאושוויץ. הם ניסו להתחמק בריצה, יצרו אחריותם אבל לא נעו. כך הגיעו לגשר המוביל לבנדן, למפע עמד לפנייהם שוטר גרמני עם כלב. יהודים - שאל. במקום תשובה הוציאה חניפה אקדה וירה בו. השוטר הספיק לשרוק לפני שנפל. הגיעה תגבורת. היפק ירה עד הכדור האחרון ונפל. במקרה אחר: "יאנק צימרמן הצליח לעבור לצד הארי. ילד פולני חצבי עליו לפני הגרמנים כיהודי. בידו של יאנק היה האקדה השני מכין שלושת האקדהים של התנועה וגם הוא נפל ברחובות העיר אחרי שרוקן את המחשנית".

כן מספרת על קבוצה של 12 נערות יהודיות שהצליחו לצאת מהגטו לאזור הארי ונשלחו מאוידות בתעודות מזויפות שארגנו להם אנשי המתנת לנייה, לעבוד באוסטרליה כסור מתנדבות נוצריות. בתקופה זו המתחילה באוגוסט 1943 חיה רות עם חברותיה תוך כדי התמודדות עם האימה יום ויום, שמא תתגלה זהותן האמיתית.

נורלה של המתברת לא שפר עליה מעת הגיעה לנייה, שם נפלה בידי מעסיק רשע מוטומכי היטלר עד לפני המלחמה, אשר העסיק אותה בעבודה מפרכת. היא ועוד כמה מחברותיה ברחו אל זלצברג, שם שהתה כ-4 חודשים. גם שם עבדה בפרך אצל איסטריית-נוצרית, תוך מעצרים וחקירות בבית הסוחר. שם עברה מכת כניסם קשה, חקירות, עמויי גוף ונפש שמא תתגלה הזהות האמיתית.

הפרק האחרון במסעה עוסק בהונגריה, אליה הגיעה לאחר חרפתקאות קשות במרץ 1944, בתקווה שהיא נפטרה מן הגרמנים, אך היא טענה מרות. עד מהרה פגשה שוב את הגרמנים שכבשו את הונגריה ב-19 במרץ. התברר כי הלשינו עליהן והן נאסרו בהונגריה. הן עמדו להשתחרר, אך יומיים לפני השחרור המיועד פלשו הגרמנים להונגריה.

שוב עברה עליהן מסכת של שהייה בכלא, חקירות ובריחה בניסיון להגיע לרומניה, שוב נעצרו ושוכנו במחנה. רות שוחררה משם ע"י חברתה טוסייה (תושיה) גוטמן (הרצברג), אשר פעלה רבות במחתרת בהונגריה בהצלת יהודים, מוסויות כמוליה נוצרית.

"גם כאן בהונגריה ניצלנו רק הודות לאחיות, ידידות ואחוות קבוצתנו ולקשר שקיימו אתנו כל הזמן חברינו שמחוץ לבתי הסוחר". כותבת המתברת. אכן כוחה של רעות.

הת יודנהרץ-ביוק, **כוחה של רעות**, עריכה יוסף ווייל, הבאי לדפוס, ס.ג. רפפורט.

רבי אלימלך לא שמח עוד

צבי דנציגר, הנער מסוסנובץ, הוא יהודי ללא שם, על פי הגדרתו, אלא מספר. מספר 134814, אשר הצליח לשרוד מכל משפחת ספר "הרבי אלימלך אינו שמח עוד" - כהערתו הלגלגנית בידויש - דער רבי אלימלך איז שוין נישט מער פרייליך - של נער שוליות חייטים, אלו התודע צבי על הדרגש בבליה במחנה המוות אושוויץ - מתאר במילים פשוטות את האירועים מכניסת הגרמנים לסוסנובץ ועד הינצלו של המחבר בנס, על נורח ונפצע ע"י קלנסי הס.ס. בעת צעדת המוות מאושוויץ.

בזד הסיפורים הקשים על דרך הסיפורים והתלאות שפקדו את אסירי המחנות אנו מתודעים למעשי נבירה של אנשי תגטאות והמתנות. בגטו, הוא מספר על גבורתם של אנשי המתנת אשר יזמים בריחה לשוויץ בעזרת ניירת מזויפים. וביום חיסול הגטו, מנהלים קרבות כנגד הגרמנים עם אקדחים בודדים, עד שנפלו.

יהודים לא התייחסו גם בשעותיהם האחרונות. כדוגמת אביו של דנציגר, אשר בעת המסע האחרון בקרון המוות לאשוויץ, הרים כוסיית וזדקה ואמר בקול רם: "יהודים לחיים! מיר וועלן ווי איבערלעבן".

ובמחנה - סיפורו של מוניק בזוויץ. כאשר הגיעו נציגי הצלב האדום למחנה הוא צעק אליהם: אל תאמינו למה שאיש ת.ס.ס. מספר לכם והוא סיפר להם על מה שנעשה במחנה - הרעב, העבודה חקשה והמפרכת, העינויים וההוצאות לתורג. מוניק שילם על כך בחייו יחד עם עוד ארבעה אסירים נוספים שהגרמנים תלו אחד על לאחר עינויים קשים.

מספר 134814, אדם ללא שם, כדברי המחבר, באושוויץ בידקטאו, לא איבד את זהותו כצבי דנציגר. למרות חכל הציב יד ושם למשפחתו שאבדה ולכל אותם רבבות ללא שם שנרצחו בימי השואה.

צבי דנציגר, **רבי אלימלך לא שמח עוד**, 2003, תפקה והבאה לדפוס: חנה גירדון, עריכת: אבי פישר, הוצאת בית לחמי התגאות, "בניחוד" הוצאה לאור.

צבי דנציגר, **רבי אלימלך לא שמח עוד**, תפקה והבאה לדפוס: חנה גירדון, עריכת: אבי פישר, הוצאת בית לחמי התגאות, "בניחוד" הוצאה לאור.

צבי דנציגר, **רבי אלימלך לא שמח עוד**, תפקה והבאה לדפוס: חנה גירדון, עריכת: אבי פישר, הוצאת בית לחמי התגאות, "בניחוד" הוצאה לאור.

צבי דנציגר, **רבי אלימלך לא שמח עוד**, תפקה והבאה לדפוס: חנה גירדון, עריכת: אבי פישר, הוצאת בית לחמי התגאות, "בניחוד" הוצאה לאור.

מאת : איתר ולנד

שלושה ספרים הוצאו לאחרונה ע"י אנשי זגלמניה ובהם מספרים המחברים את שאירע ליהודי בנדן, סוסנובץ והסביבה. הספרים נכתבו מנקודת מבט אישית של הכותבים. "אביב בעלטה - אבדן הנערים בגבול ובמחנות" מאת דב ולמנובץ. "כוחה של רעות" מאת רות יודנהרץ-ביוק ו"רבי אלימלך לא שמח עוד" מאת צבי דנציגר.

אביב בעלטה - אבדן הנערים בנדן ובמחנות

בספר של דב ולמנובץ אביב בעלטה נפרשת לעיני הקורא בנדן במלוא הדרה ותפארתה. "העיר בנדן שיהודים היו בה רוב ושחונותית שקפו חיים יהודים תוססים - נשארה מוחתמת ועזובה".

המחבר, בפרק הפותח את הספר, מתאר את בנדן, תושביה, משפחתו ותולדותיו הוא עד שמלאו לו 18. "ואז המסך ירד על תקופת ילדותי... עלטת המלחמה כיסתה את ווהר הרקיע של שחרית נעורי במסך של חוויות קשות ולא צפויות שדרדור את יהדות אירופה כולה. צורך אבזר מחק כל זכר לחיי יצירה והתפתחות רוחנית בני אלף שנים".

בנדן נכבשה סמוך מאוד לפרוץ המלחמה - כמה ימים אחר כניסת הגרמנים שרפו את בית הכנסת הגדול והמנואר של העיר, שהועלה באש בעזרת הפלנים תושבי המקום יחד עם בית המדרש ובתים יהודיים סמוכים, שדייריהם נרו או נורקו חיים לתוך הלהבות. חוויה זו מתוארת בספר כמאפיינת את השבוע הראשון של הכבוש הנאצי בבנדן, העוברת במעבר חד לשלטון האימים הגרמני המסתייע בידנראט שהקים בעיר.

בספר, מתואר מוניק מרין ראש היודנראט בתיאורים לא מחמיאים, בלשון המעטה. "השלטון הגרמני הטיל על מרין את תפקיד ארגון הקהילה היהודית, הוא נכנס לתפקידו בחתלהבת והזמיק אלו מספר יהודים שהסכימו לשתף אותו פעולה ויצרו יחד צוות פעיל. רבני העיר סירבו להיענות לפנייתו של מרין להתייר לו להיענות לדרישת הגרמנים לספק להם 5000 יהודים לגירוש".

השנים הראשונות של הכיבוש מתוארות בספר כשנים שהתנהלו תחת גזירות מגזרות שונות: מעשי התעללות ביהודים שנחטמו ברחובות העיר, יריות, הוצאות להורג, הטלת קנסות, דרישה לספק קילוגרמים של זהב מהקהילה, חחרמת רכוש ונכסים וכל מיני התעללויות שמטרתן אחת, למרר את חיי היהודים. המצב הלך והחמיר, בפרט מאז סופה האזור לריק השלישי ועד להקמת הגטאות בבנדן ובסוסנובץ וחיסולם באוגוסט 1943.

גם באותם ימים קשים היו ניסיונות לקיים חיים תמימים, ככל האפשר לרבות טאמצי תנועת הנוער להמשיך במילות הציונית, על אף הקשיים שהערימו ראשי היודנראט. המחבר מספר על תקווה להכשרה חקלאית שהוקמה לנוער הציוני בבנדן, אשר שמשה מקום מפגש פעיל לנוער מכל התנועות בערים בנדן, סוסנובץ וזומברובה. "בשבתות נערכו שם איסומ ומפגשים וכך שכתו הנערים והנערות את מצוקתם. כאילו נקדו מאוויות המלחמה. אלפי בני נוער התגודדו במקום ושירי ארץ ישראל וריקודי הורה פילחו את האוויר".

המחבר מספר על טאמצי יהודים, ביניהם אביו ובני משפחתו ואחרים לקיים תפילה בציבור, בעיקר בתגים ובימים תנוראים. "קיימנו תפילות במטבח, נתנו להחליף ספסלים וכסאות כדי לאפשר את השתתפות הגברים בתפילות...".

הקשר עם בית הורדים טתק עת קבל דב צו גירוש למחנה עבודה במאי 1942 ומשם התחיל מסע התלאות במחנות מרקשטט ופינפטטיכן, שחיו חלק מרשת המחנות של גורס-רוזן. בהם התמודד עם מצבים טאשים, עם העבודה המפרכת, הרעב המתמיד, מחלות והתעללויות, כשהמוות ארוב מכל עבר.

שלוש שנים היה דב במחנות אותם הוא מכנה "האוניברסיטה שלי במחנות הריכוז".

לאחר השחרור מהמחנות היה פעיל בחנהלת "שארית הפליטה מברגן בלזן".

דב ולמנובץ, **אביב בעלטה**, (2003), עריכה לשונית: ענת בורנשטיין, הוצאת יד ושם, סדרת עדות.

אירוע השקת הספר "אביב בעלטה" בהיכל יהדות ווהלין בגבעתיים

ביום חמישי ה-29 בינואר 2004 התקיים מפגש הגיעי לרגל הוצאתו לאור של הספר "אביב בעלטה" מאת רב ולמנובץ, בשלוחת ביה"ס המרכזי להוראת השואה של יד ושם - בהיכל יהדות ווהלין בגבעתיים.

במקום נכחו מאות מיוצאי זגלמניה, רבים מהם יוצאי בנדן, עיר תולדתו של ולמנובץ

נשאו דברים: מרופ' שבה וייס - י"ר מועצה יד ושם; מר אברהם גרין - י"ר ארגון יוצאי זגלמניה; י"ר בלה גוטרמן - מנהלת ההוצאה לאור של יד ושם; מר דב ולמנובץ - מחבר הספר.

הנחה את הערב בכשרון רב, בני הנול ועל החלק האומנותי הופקדו הזמרת רות לרין, בליווי מוסיקלי של אבישי פיש.

האיש הנפלא הזה

חיייתה לי הזכות ללמוד עם שלום הרצברג בבית ספר אחד "יבנה" בבנדין. אמנם לא באותה הכיתה, אולם בתוך אותם כותלי בית הספר ואכן, על מנת לדעת מיהו הרצברג לא היה צריך ללמוד עמו באותה הכיתה, שמו חלק לפני, וכולם חכידוהו. בבית הספר קראנו לו שלמק, הוא היה תלמיד מצטיין, מסוג האנשים הסתרסמים במהרה בכל כיתות בית הספר. במישותנו בחוץ או בביתו בריג, העלינו תמיד זיכרונות מאותם ימים שפחיים שעברנו בבית הספר, והדבר נמשך שעות רבות. במהלך השנים הצטיין שלום בעשייה רבה, בתחומים שונים ומגוונים. קצרה ידי מלסאר את היקפה המרשים. עם זאת, לא אוכל לוותר על התייחסות לאחת מחכידות המאפיינות את האיש. לא היה צריך לשורח עמו רבות, כדי לעמוד, כבר בפגישה הראשונה, על טיבו, רמתו התרבותית וישרו. הוא ניחן ביכולת תפיסה והערכה נדירים, ואלו שעמדו לו, לעניות דעתו, כל חייו. הוא ידע להתבונן מנימה בכל תחום ועניין, לבחון בני אדם בעיניו הפקחיות ולחדור למהותם ועומקם של דברים. דומה כי 3 מאפיינים חיברו והרכיבו את שלמק הרצברג האיש והאדם. ואלו הם: אינטליגנציה גבוהה, לוגיקה, ואינטואיציה בריאה. זה האיש כפי שהכרתי עוד מימי בית הספר, זאת האיש הנפלא הזה הפסדנו כולנו. יהיה זכרו ברוך.

זלמן ניטלר

קריאת חורשה ע"ש ברנרד דב גוטמן ז"ל

במאי 2003 נערך טקס קריאת חורשה ע"ש ברנרד (דב) גוטמן ז"ל וצא זגלמביה מבנדין. חבריו של דב גוטמן ומשפחתו בבלניה בחרו להנציח את זכרו ע"י נטיעה של עצים ביער הקקיל באדמת ארץ ישראל סמוך ליער זגלמביה. קריאת החורשה על שמו מסמלת את הקשר האמץ שלו אל מוצאו, חבריו והצינוד הציוני שקיבל בביתו. כמו גם את האהבה הגדולה שלו למדינת ישראל. בכך נסגר מעגל חיים שלם של כמיחה אהבה ומסירות לארץ.

בני משפחה וחברים בטקס קריאת חורשה ע"ש ברנרד דב גוטמן Family and friends at the event in memory of Bernard Dov Gutman

כאשר יצא דב, מדריך אחוז ונערץ בתנועת "הנער הציוני" בבנדין, להתנת הרכבת בדרכו לישראל להנשים את חלומו הציוני וללמוד באוניברסיטה העברית, ליוו אותו מאות חברים, חניכים ובני נוער. כולם שרו את "התקווה" ונהג הקטר הפילני חיכה בסבלנות עד לסימו של טקס הפרידה המרגש. בסימו עלה דב על מדרגות קרון הרכבת וקרא לעבר הקהל הרב שנאסף. "יבוא אחרי לארץ ישראל". ואכן צעירים רבים מן העיר בנדין עלו בעקבותיו לירושלים ולמדו באוניברסיטה שעל הר הצופים ביניהם חוקרים ידועים. דב שתיה יו"ר אגודת הסטודנטים עור להם בקליטתם באוניברסיטה למד לימודים קלאסיים, היסטוריה וסורחנות אצל פרופי שוואבה ופרופי קלאוונר אשר נבאו עתיד מזהיר לתלמידים המצטיין. בפרוץ מלחמת העולם השנייה התגייס לחיל האוויר הבריטי בתקווה להציל את משפחתו. עם סיום מלחמת העולם השנייה עשה הצבא הבריטי שימוש בשליטתו בשפות רבות וחטיל עליו תפקיד של מתורגמן בשירות השטח בוינה במשא ומתן בין הגנרלים של הצבאות השונים. דב, רחב האופקים ואיש האשכולות, חמשך כל חייו ללמוד ולהשכיל ורכש ידע מעמיק בתחומים רבים. הוא שלט ב-16 שפות ביניהן גם סינית. על אף שכל חייו חי באירופה היה קשור בכל נימי נפשו ולבו לישראל. בתקופות הקשות ביותר - במלחמת ששת הימים ובמלחמת יום כיפור - הוא הגיע לישראל כדי להודות ולהציל את עורו. במהלך כל השנים ליווה את צמיחתה הכלכלית של ישראל על ידי עידוד התעשייה והפיתוח המדעי ותביטחוני. בטקס נשא דברים: אברהם גרין, יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה, אשר עמד על הקשר בין דב גוטמן ומשפחתו בארץ תושיה ושלוש הרצברג ואלכס וכרמית נתמון בפעילותם להנצחת קהילת זגלמביה ובתרומתם למדינה ולקהילה. חבר הכנסת לשעבר, נפתלי מור העלה קוים לזמרתו של דב ן כמדריך נערץ בתנועת הנער הציוני בבנדין. צבי לנגר, חבר ילדותו של דב העלה זיכרונות מימי בהיים חסם נהג לשאת את הנאום המרכזי בשם התלמידים והפך להיות המדריך הנערץ של ימי נעוריהם. כן סיפר כיצד סייע לסטודנטים שעלו בעקבותיו לארץ ישראל. איזי גרינרס העלה זיכרונות מבית החורים בבנדין, ומר אלטר ולגר סיפר על השורשים והמגורשת של משפחת דב גוטמן שהיה נכדו של הרב יששכר בעריש גראוברד, רבה הראשי של העיר בנדין. גברת סימון גוטמן הודתה לדוברים ולטכחים בשם בניו של דב, רוני ומיכאל והמשפחה כולה, על המלים החמות והזיכרונות מימי נערויו של דב. יהי זכרו ברוך.

ערב לזכרו של שלום הרצברג - ב "משואה" תל יצחק

ביום 10 בספטמבר 2003 נערך בקיבוץ תל יצחק ערב לזכרו של שלום הרצברג אשר נפטר ב 17 ביולי 2003. הערב נערך במשותף ע"י ארגון יוצאי זגלמביה ו"משואה". בטקס נכחו רבים מחבריו של שלום הרצברג ובני משפחתו. נשאו דברים לזכרו: השופט העליון בדימוס ד"ר בייסקי, יו"ר הנהלת משואה אשר העלה קוים לדמותו של שלום ממקימו "משואה" וחבר הנהלתה. שלום הרצברג יליד בנדן בפולין היה פעיל בתנועת "הנוער הציוני" ובמחנות. לאחר המלחמה סייע בידי המודיעין האמריקאי בחקירת פושעים נאציים והיה פעיל בארגון ה"בריחה". לארץ ישראל. היה מחלוצי התעשייה בישראל. איה ן נפתלי מנכ"ל "משואה" ספרה על מעורבותו ותרומתו לפעילות "משואה" כיו"ר ועדת הכספים. שלום תרם מניסיונו הרב, סייע תמיד בעצה טובה ועשה כל זאת מתוך אהבה. אברהם גרין יו"ר ראש ארגון יוצאי זגלמביה עמד על תרומתו של שלום לפעילות הארגון בדידוק הקשרים עם ערי זגלמביה ובהנצחת השואה. יונה קובו נציגת הדור השני של ארגון יוצאי זגלמביה הקריאה דברי חי"כ לשעבר נפתלי מור אשר ציין כי שלום היה תמיד אדם טאמן לעצמו והבר טוב. לאחר סך חוקרן סרט אשר בו נכללו סטעים מעדויות של שלום על פעילותו במלחמת העולם השנייה ולאחריו וכן ראיונות עם אנשים אשר חיז עמו בקשרים אישיים וקשרי עמדה. כולם דברו על טוב לבו, יושרו, חכמתו וצניעותו. אנשים נתנו בו אמון ופנו אליו על מנת שישימש כגשר ובורר בסכסוכים ביניהם. שלום, כשמו כן הוא, איש שלום - אדם אשר דעתו הייתה מקובלת על כולם. הוא אהב אנשים והם אהבו אותו. הנכד יהון הודה בשם המשפחה לסולם על השתתפותם בערב המרגש וסיפר כיצד סבא שלום הטביע חותמו על כל אחד מהנכדים.

ד"ר בייסקי נשא דברים בערב לזכרו של שלום הרצברג ב"משואה" Dr. Bayski speaks in memory of Shalom Herzberg in Masua

הגבה למאמר "מכתב אחרון מבנדין" שפורסם בגליון מס. 13 מאת: ישראל לרנר - קיבוץ נצר סרני

חשבוני שתמצאו עניין בהשלמת אינפורמציה בקשר לכותבי המכתב. אחד החתומים על המכתב האחרון הוא אחי שלמה לרנר ז"ל. המכתב הגיל פורסם ב"פנקס זגלמביה" שיצא לאור באיטורליה ובספר "חורבן ומרד יהודי ורשה" שיצא בשנת 1946. רוב חותמי המכתב התאספו לא אחת כביתנו שימטו קמיונקה. עוז רצוני לציין כי בספר זה במסגרת דברי אזכרה לספלים בפעילות מחתרתית יש הקדשה לאחי שלמה ז"ל ביחד עם תמונה. תמונה זו הייתה תלויה שנים במסגרת של סטיוני המתחרות בגטאות כמוזיאון של לחמי הגטאות ובמוזיאון השואה בפריז.

לרנר שלמה

נולד בבנדין... בנערותו הצטרף ליגורדוניה. עבר את הדרך מגדוד הצופים להנהגת הגליל בזגלמביה. חניך התנועה ולה מסר את מיטב כוחותיו. בחור צנוע, עשה את עבודתו בשקט, אבל במסירות ללא גבול. עם המלחמה הוטל עליו רוב עומס האחריות, התמסר כולו לעבודת התנועה, ולא אחת צפויה הייתה לו סכנת גירוש משום שהזניח את עבודתו בבית החרושת לחייטות, שכל היהודים שלא גורשו חייבים היו לעבוד בו. בימי המלחמה קיבל דרכון כנתין דרום-אמריקה והיה בידו להינצל לחברים אחרים, שהועברו בפסח 1943 לטיטמוניק..., למחנה ריכוז לתנינים זרים. אבל הנהגת "יגורדוניה" החליטה שהוא והאניאק בורנשטיין נשארים בבנדין בראש הצנטעה ופעילים בהכנת ההגנה. אותה תקופה תחליט גם החלוץ בראשותה של פרומקה, שהתבררים חייבים להישאר במקום ולהיות פעילים בהתנוונות המזוינת. כחדשים האחרונים לפני הגירוש חזר לנמרי ללכת לבית-החרושת, והתמסר כולו לענייני התנועה והכנת התנוונות. משום סכנת גירוש, לא חי בביתו, אלא הסתתר עם חברי "יגורדוניה" מארשה במחבוא בבנדין. יומיים לפני נפלו, ב-30 ביולי 1943, אנספת חברים שנפרדה מעם אחד החברים שצריך היה לצאת עם חברי ארגונים אחרים להונגריה, סיפר כי בשוד ימים מעטים יהיה בן 24 שנים והדגיש, כי ספק אם יזכה לכך. ואמנם, ב-1 באוגוסט 1943, עם גירוש שארית יהודי בנדין נמצא שלמה עם קבוצת חברים בבונקר בחווה סרוץ לגטו ובג נשק רב. וודאי שהתנוונת. איך יודע גורלם כי גם גופותיהם לא נמצאו. אפשר שנפלו קרבן לחלשנה... קטע מתוך ספר מרד נטו ורשה (הצילום מ-1941)

מידע שוטף

סקירת פעילות נציגי דור המשך

נא: אשר נציגי

הדור השני של ארגון יוצאי זגלמביה בישראל נערך לקדם, ליישם ולממש את מטרת הארגון כדלהלן:

1. שימור והנצחת מורשת ואתר קהילות זגלמביה.
2. הגברת התודעה והמודעות בקרב בני הדור השני והשלישי.
3. ייזום והגברת שיתוף הפעולה בתחום השרי החוץ עם יוצאי וארגוני זגלמביה בקהילות העולם הרחב.
4. שמירה והרחבת הקשר עם ארגונים מקבילים בארץ ובעולם.
5. הקמת אתר אינטרנט לקהילות זגלמביה בארץ.
6. הקמת ארכיב במסד בארץ לשימור החומר הרב הקיים בידי חברי הארגון.
7. ייזום פעילות ומפגשי חברים בארגון.
8. קידום ופיתוח עלון הארגון.

כדי לקדם את המטרות הנ"ל הוקמו ועדות, אשר החברים בהם פעילים ומשקיעים מזמנם וממרחם לקידום ויישום והגשמת המטרות הנ"ל. הועדות נפגשות בתדירות של מסי שבועות, קובעות סדר יום לפעילותן עם לוחות זמנים ומתעדכנות בתוצאות הפעילויות תוך הסקת מסקנות.

בראש קבוצת הועדות עומדת רינה כהן.

ועדת ארגונים צבי מונצ'יץ - ראש הועדה

דווח על מפגש עם ארגונים שונים שני ושלישי משימות הועדה:

הועדה תלמד את נושא הארגונים ממר גרין.

הרחבת נציגות ופעילות דור המשך באמצעות ארגון משלחת דור ראשון למפגשים וקשר עם ארגוני קהילות מלין האחרות.

ועדת אינטרנט - בני הרשקוביץ - ראש הועדה

הוחלט על עדימות עליונה בהקמת אתר זגלמביה באינטרנט, האתר יהיה אתר ישראלי בשלב הראשון.

מטרת האתר, תוכנו ועלויות הכרוכות יוצגו ע"י בני הרשקוביץ בנייר עבודה הצעות שהועלו:

- פרום של חברי הארגון בכל הדורות.
- הקמת ספרייה לפי שמות ערים/עירות.
- הקמת אלבום משפחתי (לפי חיים).
- הנצחת יקירים באמצעות תורמים/ות.
- עלון הארגון.
- אקטואליה / חדשות.

ועדת תרבות - שמעון נציגי - ראש הועדה

הוחלט ובוצע מפגש כל הדורות בטיי בשבת 06.02.04 באתר הזיכרון במודיעין. המפגש כלל נטיעות, סדר טיי בשבת + כיבוד קל (נפירות טיי בשבת) ומפגש והתכנסות כל הדורות. המפגש יצא למפעל בסיוע הפעילים הוותיקים של הארגון ואנשי קק"ל ולהם נתונה תודתנו מהרב לב. המפגש אופייני בהרבה התרגשות ממפגש החברים לדורותיהם והיה מוצלח מאד עפ"י תגובות המשתתפים.

ועדת אתר מודיעין - עמוס שמולביץ - ראש הועדה

חברי הועדה ילמדו את נושא האתר מדור א' ויסייעו לשימור האתר ופיתוחו

ועדת קשרי חי"ל - אשר נציגי, ראש הועדה

הוזכר הכנס העולמי של נציגיו השואה במאי 2005 שיש לחיערך להשתתפות וייצוג בו.

נשלח מכתב ברכה אישי אל יו"ר ארגון זגלמביה החדש בני יורק - מר זקס. יישלחו מכתבים לכל יושבי ראש ארגוני זגלמביה בעולם (הידועים לנו) המזמינים אותם לבקר באתר ההנצחה ביום השואה.

ארגוני זגלמביה בעולם - תיבדק האפשרות לחילופי משלחות.

תעשה פנייה באמצעות מכתבים לדור ג' להצטרפות לפעילות הארגון ובעיקר לחילופי נוער עם חי"ל.

ייעשה מאמץ לאתר ולמצוא חסידי אומות עולם הקשורים בחצלתם של יקירינו בזגלמביה.

ועדת עלון - יונה קובו - ראש הועדה

יבדקו רעיונות לקידום העלון ותכניו.

ועדת מלין

מוסכם לקבל את דעתו של מר גרין ולהשאיר את הטיפול בנושא אצל בני הדור הראשון, עקב ניסיונם הרב, הקשרים שהקימו, והשליטה בפולנית. נציגי דור ב' בעדה: אילה אבידב ואלה וינקב לרנר (אלה דוברת פולנית).

ועדת מזויאון

טרם נקבעה נציגות של הועדה ולא נקבע העמד בראשה. ייעשה מאמץ מחדש למצוא "בית חסי" לארכיון זגלמביה.

יבדק האופציות של סמינר לוינסקי ואוניברסיטת בר אילן.

לכצע סריקה חוטרים המצולמים והתמונות ע"י חברי הארגון ובני משפחותיהם. תעשה פנייה מתאימה בנושא.

אלי: משפחות יוצאי זגלמביה - דור ראשון, שני ושלישי.

אנו מתכננים שני מפגשים. נשמח לראות את יוצאי זגלמביה לדורותיהם מטילים בהם חלק.

מפגש בבית התמצאות: יום שישי 30.4.2004 (09:00 - 13:30)

התוכנית:

- א - סיור במזויאון בדגש על יחידות מורת אירופה - כשעה וחצי.
- ב - הפסקה של כחצי שעה.
- ג - יהודים במלין: עיירות, ערים, דמויות בסרטים תיעודיים נדירים, סרטי חובבים וסרטים עלילתיים מן הקולטע היידי (יושם דגש על חיי היהודים בזגלמביה) - כשעה וחצי (הרצאה).
- ד - חיפוש שורשים בזגלמביה: מגשה עם מר חיים גיזולי, מנהל מחלקת אינטרנט ומאגרי מידע - כ 40 דקות.

עלות הביקור 45 ₪

מפגש בבית לוחמי הגטאות: ביום רביעי 00.5.2004 (10:00 - 18:00)

המפגש הוא יום עיון בבית לוחמי הגטאות. התוכנית היא עשירה ומגוונת. אנו ממליצים על הגעה ברכבת לנהרייה ומשם בצורה מרוכזת למקום.

מי שרוצה להגיע ברכב פרטי יגיע ישירות למזויאון בבית לוחמי הגטאות.

התוכנית:

- 10:00 - 10:30 - בית לוחמי הגטאות - סיפור מקום. פתיחה.
- 10:30 - 12:00 - חיי היום יום, התנגדות ומרד בגטו ורשה - מפגש במזויאון. * "צביה" - לילה אחרון בגטו הבוהרי - הצגת יחיד.
- 12:00 - 13:00 - מחוזות הזיכרון - דיאלוג חי ומשם בק אוצרות הארכיון. הקהילה ממשיכה לזכור ולספר. מפגש בתערוכה החדשה.
- 13:00 - 14:40 - הפסקה + ארוחת צהריים.
- 14:40 - 15:30 - ביקור במזויאון יד לילד.
- 15:30 - 16:15 - הצגת תעודות מזגלמביה, מפגש עם אנשי הארכיון.
- 16:15 - 18:00 - מה זה יזכור שני לשואה? עבודת שיחה והצגת מודל סדנת דור שני.

יחצנה "צביה" - היא על צביה לובטקין, חברת המחתרת אייל נארגון (יהודי לוחם) בגטו ורשה ואחת ממנהיגות המרד. אשתו של יצחק (אנטק) צוקרמן, סגנו של מרדכי אנילביץ וחברת קיבוץ לוחמי הגטאות.

עלות הביקור: 35 ₪ - הדרכה + כיבוד.

למי שרוצה לנסוע ברכבת, מחירו של כרטיס הלוך ושוב - 67 ₪ (נתל-אביב נהריה), מי שמעוניין בארוחת צהריים 26 ₪.

אנו מבקשים להתקשר ולהודיע מראש על הכוונה השותפת, כדי שנוכל לתאם את ההסעות.

למידע נוסף והרשמה לשני האירועים נא לפנות אלי:

רינה כהן -	09 - 9507472	054 - 594333
דורית לירן	03 - 5472187	052 - 771259
אופנהיים דיצה	03 - 6484474	
ניצני שמעון	08 - 9956376	08 - 6565661

ועדת תרבות

אנא, הירשמו מוקדם ככל האפשר, כדי שנוכל להיערך בהתאם

הליגה הבינלאומית נגד גזענות ואנטישמיות באירופה

LICRA (הליגה הבינלאומית נגד גזענות ואנטישמיות) שחוקמה ביזמת אינטלקטואלים נוצרים באירופה ערכה בינואר 2004 סימפוזיון בנושא "המחותר נגד הגרמנים".

תושיה תוצרנג הוזמנה לסימפוזיון בעקבות ספרה "החול הצוחק" אשר תורגם לגרמנית.

בהרצאתה בוית ספרה תושיה על פעילות נוער מזגלמביה במחותר נגד הגרמנים.

נציגים מארצות אחרות העידו על פעילותם נגד הגרמנים, ביניהם גם נציגים נוצרים. כן נערכו דיונים בנושא בהשתתפות סופרים, היסטוריונים ופסיכולוגים.

ספר חדש אודות יהודי זגלמביה

סניף זגלמביה של אמוד הסופרים הפולניים הודיע לארגון כי לקח על עצמו לחצוא לאור ספר המוקדש לתולדות יהודי זגלמביה וחסיביה.

הנהלת ארגון יוצאי זגלמביה מקבלת בברכה את חפריקט החדש והבטיחה לסייע ליזומה ברוכז ז.

לבלוב בשלכת

פרוייקט לתיעוד עצי המשפחה של בני זגלמביה

מאת: ארנה ניידרמן

ההתעניינות ההולכת וגוברת של צעירים, צאצאים ליוצאי זגלמביה, בהיסטוריה של בני משפחתם (כמו של צעירים רבים ברחבי העולם היהודי) – העלתה בנו חשיבה על דרך תיעוד מעניינת, אשר תסייע לכולנו לשמור על מורשת הקהילה ממנה באנו ולשמור אותה.

בניית עץ משפחה, כבסיס לבניית הסיפור המשפחתי, היא תהליך חשוב מאין כמוהו. העבודה על חפץ נעשית, בדרך כלל, בשיתוף פעולה בין בני המשפחה המבוגרים לאלו הצעירים, ובכך מגבירה גם את תחושת הייחודי. כיום, ניתן באמצעות תוכנת מחשב פשוטה לצייר עץ משפחה בקלות ובמהירות (ואם אינכם מחבבים מחשבים, ילדיכם או נכדיכם בוודאי ישמחו להירתם למשימה).

עצי המשפחה של כל אחד ואחד מאתנו יקבלו ערך מוסף אם נרצו אותם במקום אחד. במקרים מסוימים, אפשר אף לחבר בין עצים שונים, אם מתגלות דמויות המשותפות להם. "יערי" כזה של עצים מקרין עוצמה וחוזק, ומסייע לתיעוד הענפים אשר נדענו באינם.

כזה הוא פרויקט "לבלוב בשלכת". על ידי חיבור עצי המשפחה של כולנו במקום אחד, גלוי ונגיש, אנו מנציחים את זכר הקהילה המפוארת שהיתה ואיננה עוד, אך גם מראים כי אנחנו כאן, ממשיכים את הדרך. אנחנו נוטעים עצי משפחה מלבליים, כדי לדעת שהשלכת בחלק מענפיהם לא תחזור עוד!

אם יש בידיכם עץ משפחה מלא – אנו נסייע בידיכם להעביר אותו לגירסה ממוחשבת; אם יש בידיכם עץ משפחה חלקי, שיישוכבי" בבית כבר זמן רב – נעזור לכם לעדכן, ואם טרם בנייתם עץ משפחה – נשמח לתת עצה, ללמד, להדגים...

בסופו של דבר, יוצגו כל עצי המשפחה באתר החדש של קהילת יוצאי זגלמביה, ובכך יהיו נגישים לצפייה פשוטה לכולם.

נשמח לתת מענה לכל שאלה. ארנה ניידרמן, טל: 04-6294060 051-267929
 orman@actcom.co.il

נשף חנוכה – מסורת רבת שנים.

מאת: און (קנטור) שקד

כבכל שנה בתג החנוכה, גם השנה התקיים הנשף המסורתי ביום ראשון ה- 21 בדצמבר, נר שלישי של חנוכה.

המקום שנבחר לקיום הנשף היו אולמי רסיטל. חסכם הרשמי שהחל בהדלקת הנרות היה בניצוחו של החזן זמר מנשה בטמן ולחיקתו "צ'ליל וזמרי".

מר גרין יו"ר הארגון נשא דבריו ואחריו מר איזי גרינרס החזיר אותנו, בסיפוריו, לחנוכה ב"חדרי" בפולין.

האורחים רקדו ושרו וחיך היה נסוך על מני החוגגים. כולנו נשארו בתחושה של עוד...

בלטה במיוחד נוכחות בני הדור השני ואתם גם בנו הדור השלישי, תשולחן החיפני בלט במיוחד, בנוכחותם של שלושת הדורות.

תודתנו לכל הנוגעים להצלחת הערב. דיצה ארנונהיים, צבי לנדאו, לולה מגר והדסה קנטור.

ותודה לבית רסיטל.

שלושה דורות ליוצאי זגלמביה במסיבת חנוכה תשס"ד באולמי רסיטל
 Members of three generations at the Hanukkah ball 2003

מזריץ' - הצגה חדשה בצוותא

צוותא ומכללת סמינר הקיבוצים בשיתוף תיאטרון הקיבוץ מציעים: מזריץ' מחזה מאת: אמרים סידון ואיציק ויינגרטן. בימוי: איציק ויינגרטן.

סיפורם המופלא של שמונה יהודים, שהסתתרו בעליית גג בגובה של 70 ס"מ מעל בניין הנסטאפו בעיר מזריץ' שבפולין, בתקופת השואה.

לפני ארבע שנים התגלה יומנו המופלא של אחד הנוצלים, אשר חשף את סיפורם המצמרר של אנשים שלא הודקפו במשך 13 חודשים – אנשים שניהלו חיים בהם נשור, קטנות, בגידות, שנאות, חמלה ונגועים. גיבורי מזריץ' נטלו את גורלם בידם, בתוך הגהנום ושאלו שאלות על מקורות הכוח שלהם, משמעות החיים, על טהות האדם ועל האלוהים. אנשים אשר התעמתו עם הייאוש והכמיהה לאהבה, השמחה וגם עם התקוות.

כרטיסים בצוותא: טלפון: 6950156/7

לפני זמן מה פנה אלי מר אברהם גפני, חציג עצמו כיו"ר עולי מזריץ' פודלסקי וחציתי לי ללכת לראות את המחזה מזריץ' המוצג עתה באולמי צוותא בתל-אביב.

חשבתי לעצמי, אני שהייתי חמש וחצי שנים תחת השלטון הנאצי, בגטאות, במחנות עבודה וריכוז ונשארו שריד יחיד מכל משפחתי. מה כבר יכולים להראות לי בהצגה על חשואה שטרם ראיתי, ובכל זאת נעתי להזמנה.

לאחר שצפיתי במחזה המביא עדות קשה ומצמררת מתקופת השואה, מסתבר שטעיתי. עדיין ישנם מצבים שלא ידעתי עליהם ולא הכרתי אותם.

את המחזה הזה חייב לראות כל יהודי ויהודי האנשים שעברו ושרדו את השואה ודורות ההמשך שלהם.

תודה למר גפני.

אברהם גרין

נ.ב. מר גפני מסר כי כל מי שיוזדה כאיש זגלמביה יקבל תחום במחיר הכרטיס.

ארכיון קהילות זגלמביה

בימים אלה מתכננים בני הדור השני ליוצאי זגלמביה הקמת ארכיון-מוזיאון שיתעד את חיי קהילות זגלמביה לפני המלחמה ובמהלכה.

אנו זקוקים לעזרתכם כדי שטכנולוגיה תאפשר לנו את הידע אודות זגלמביה היהודית.

כל מי שיש בידו תמונות של מבני ציבור, תמונות מחיי הקהילה וכדומה, מסמכים ותעודות שונים מתבקש להביא את החומר לסריקה ממוחשבת.

כל תמונה או מסמך יוחזר לבעליהם לאחר הסריקה.

לפרטים נוספים ניתן לפנות אל:

ענת וינדיש בטלפון: 03-9300326

אילה אבידב בטלפון: 7480518-09. ayala@avidov.com

ברכות חמות למשפחת קליימן על קבלת פרס משרד החקלאות על תרומה לחקלאות ולחקלאים במדינת ישראל מאחלים להם הצלחה ואריכות ימים בבריאות טובה ארגון יוצאי זגלמביה

הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל

זאת לתעודה כי אינג' צבי לנגר

נבחר לכהן כחבר כבוד לכל ימי חייו בקורטוריון של

הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל

ופתחייב ליטול חלק בעיצוב עתיד המכון הטכנולוגי הבכיר, ראשון המוסדות להשכלה נוסחה בישראל, לסייע לפיתוח, ביטחונה ורווחתה של מדינת ישראל.

[Signature]
 נשיא

[Signature]
 יו"ר ראש הקורטוריון

ברכות חמות לצבי לנגר על שנבחר לחבר כבוד לכל ימי חייו בקורטוריון של הטכניון

מאחלים לו הצלחה ואריכות ימים, בבריאות טובה

ארגון יוצאי זגלמביה

פרויקט מחשוב
לידות, נישואין, פטירת של יהודי זגלמביה

אנו זקוקים למתנדבים בעלי תוכנת אקסל [EXCEL] כדי שיקלידו נתונים של יהודי זגלמביה לפרויקט מחשוב. תודה מראש לכל מי שיכול לסייע בפרויקט חשוב זה.

נא לפנות לאילה אבידוב בטלפון: 09-7480518
ayala@avidov.com

נטיעות ט"ו בשבט
זמנית: שמשון ניצני

ביום שישי ה-6 בפברואר ט"ו בשבט, נפגשנו באתר ההצנחה של יוצאי זגלמביה במודיעין. המטרה הייתה לחיות יחד, להכיר תורה חדשים, לשמור ביחד ולטעת עצים. הגענו כ-70 איש, שהם 4 דורות ליוצאי זגלמביה לנטיעות, מזג תאוורר היה נעים והרגשנו כיף ביחד. הוכן שולחן ט"ו בשבט שהכיל מפירות הארץ, עוגות וכל טוב, נוננו שירי ארץ ישראל, שהנעימו את האווירה ונאמרו דברי ברכה מפי ניצני שמעון, דור שני, איזי גרינגראס, שהוא האחראי על האתר המרשים במודיעין ומר גרין, יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה. צביקה מונוביץ ערך סדר ט"ו בשבט שלווה ב-4 כוסיות יין לבן ואדום, טעימות מפירות הארץ ודברי חכמה ופסוקים שביטאו את הקשר בין העם לארצו. נערך חידון טריוויה טבע נושא פרסים. חתחלקנו ל-6 קבוצות עם משימות שעברו מקבוצה למבוצה, תוך הקפדה של זמן של 2 דקות לכל משימה. ההשתתפות והרצינות היו מרשימים וכולנו נהנינו. בסיום המפגש נמננו כ-150 עצים. היה נעים לראות את הדור הראשון וכל שאר דורות המשך משתתפים בנטיעות, שמחזקות את הקשר של כולנו לאתר המיוחד שלנו וארצנו.

חגיגת ט"ו בשבט באתר ההצנחה ליהדות זגלמביה במודיעין
Tu B'shvat at Yad Hazikaron in Modiin

המון תודות לאיזי, רינה, בני, עמוס ואשר שעשו במלאכה. לצביקה שחנחה בחן וטוב טעם את סדר ט"ו בשבט. לדורית שהכינה את משחק טריוויה טבע. לליטל יוגב שעשתה את סידור הנקודות ובלעדיה לא היינו יודעים מי המנצח. ולכל מי שטרם והגיע מגבולות בדרום ועד זיכרון בצפון. היה כיף ומרגש לפגוש אנשים, שהמשותף ביניהם הוא היותם דורות ממשפחות ליוצאי זגלמביה. נקווה לפגישות נוספות משותפות גם בהמשך.

הנצחות אישיות

אנו מזכירים כי במרתף ההצנחה שביד הזכרון במודיעין נותרו עדיין מקומות להנצחת אישיות של בני המשפחה שנפטרו בשואה. הנצחת שורה אחת תרוטה בשיש שחור עולה \$150. המבקשים להנצח את יקיריהם יפנו לאולם הארגון הפתוח מדי יום רביעי בערב וימלאו טופס עם הפרטים הדרושים.

דמי חבר

הפעילות הרבה של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. הכיסוי הכספי העיקרי בא דמי חבר העומדים השנה על **130 ש"ח**. אנו מבקשים מכל חבר שטרם שילם את דמי החבר לנשות זאת בהקדם. את דמי החבר ניתן לשלם:

- ▲ ישירות לחשבון הבנק - בנק לאומי - סניף 802 - רח' אלנבי, ת"א - לזכות "ארגון יוצאי זגלמביה" מס. חשבון - 98084/48. **המשלם בדרך זו מתבקש לרשום את שמו וכתובתו כדי שנדע למי ולאן לשלוח קבלה.**
- ▲ באולם הארגון (רח' פרישמן 23 ת"א) הפתוח בימי ד' אה"צ.
- ▲ סלה הוברפלד- יהודה הנשיא 5, רמת-גן, 52376. טל: 03-6194390
- ▲ הדסה קנטור - רמת-גן. טל: 03-6775605
- ▲ שלמה גראור - חיפה. טל: 04-8360960
- ▲ צבי לנדאו - ת.ד. 4120 בת-ים, 59395. טל: 03-5067337

עזריית חל אבידוב-יעו
מנהל חינוך והתנדבות

בית הספר הקהילתי "ירמות תחייל" רח' ליים 65 סניף 69276 חל אבידוב
טלפון: 03-6471516
פקס: 03-6471864

03/02/04

לכבוד
מר אברהם גרין
יו"ר עמותת קהילות זגלמביה

ברצוני להודות לעמותת יעקב קהילת זגלמביה על התרומה הנספית הבאה של 2000 ₪, להצטרף ספריית ביה"ס. אם תקוה כי הקשרים הנוקמים בין שתי הקהילות יתרחבו ויתחזקו - יהיו זכרון, ליהדות המפוארת שאברהם.

תודה מיוחדת ל"גב' הדסה קנטור על היחס הפיוטר ועל התנדדותה בקשר אהוב.

העתק: הגב' הדסה קנטור

לחיות עם הצל וליצור עם האור

ביוני 2003 התקיימה תערוכה בה הוצגו 32 יצירות פרי מרחולו של יעקב צים. באותו מעמד הושק גם ספר התמונות. את הספר ערך יונה פישר, אישיות מרכזית באמנות הישראלית ובעל פרס ישראל לאמנות ואוצר ראשי לאמנות במוזיאון ישראל מאז היווסדו ועד לפני שלוש שנים. הספר מכיל 192 רפרודוקציות מיצירתו של יעקב צים (קובה צימברקטרף), יליד סוסטוביץ. בתוכו פרק "המסע אל האוויר החלודי" (מסע קדיש לפולין) המבטא את הקשר לאתר השואה. בפתח דבר לספר כתב יעקב: צל אירועי השואה מתמשך ומלווה אותי ואת שרידי השואה כיחידים ואת החברה ותרבותה כענן זכרון קולקטיבי. "החומרים", זכרונות האופל, היו לי למרכז הווייני, והחויה הפכה לי למטף ולמוטיבציה יצירתית, תוך תחושה של שליחות. למדתי לחיות עם הצל וליצור עם האור.

מול חלונותי, שמן על בד, Opposite My Window, oil on canvas, **JAKOB ZIM יעקב צים**

Sentymentalna podróż do Sławkowa

"Być innym, bez nienawiści do innych" - tak o sławkowskich Żydach powiedział Shewach Weiss, Ambasador Izraela w Polsce, podczas wizyty, jaką złożył w naszym mieście. Miała ona miejsce w czwartek, 13 sierpnia 2003 i nieprzypadkowo zbiegła się w czasie z odwiedzinami miasta przez czterdziestosobową grupę Żydów z Izraela. Była to już druga w tym roku wizyta członków Światowego Związku Żydów Zagłębia w Sławkowie. Poprzednia odbyła się 23 maja tego roku.

"Z wielką radością wracamy do Sławkowa, miasta, które jest nam zawsze życliwie mówił Abraham Green, przewodniczący SZZZ.

Jako pierwszy, około godz. 12.00 przyjechał Ambasador Weiss, dla którego była to pierwsza wizyta w Sławkowie. Przed Ratuszem powitał go Burmistrz Miasta Sławkowa, Bronisław Goraj, któremu towarzyszyli między innymi: Przewodniczący Rady Miejskiej w Sławkowie Marian Malicki i Zastępca Burmistrza Miasta, Zbigniew Tarmas.

Podczas czterdziestominutowej rozmowy w sławkowskim magistracie Pan Ambasador zainteresowany był szczególnie historią Żydów, którzy w przedwojennym Sławkowie stanowili zważną, liczną grupę społeczną. Ponadto pytał o sprawy bieżące dotyczące miasta, zwłaszcza o "szeroki tor".

"To moja pierwsza wizyta w Sławkowie, ale przyjaciele z Będzina i Sosnowca opowiadali mi o tym miasteczku. Mieli zupełną rację mówiąc o nim: ciche i "przyjazne" powiedział podczas spotkania z władzami miasta Szewach Weiss.

Właśnie na znak sympatii i przyjaźni Burmistrz Bronisław Goraj podarował gościowi książki poświęcone naszemu miastu: "Dzieje Sławkowa i "Palamonę". Wśród przekazanych pamiątek znalazł się również obraz przedstawiający pobożnego Żyda, który to wizerunek skojarzył się Panu Ambasadorowi z jego nieżyjącym dziadkiem.

Burmistrz Goraj odebrał z rąk Szewacha Weissa pięknie ilustrowany kalendarz autorstwa Nili Epstein, zatytułowany "Kwiaty Jeruzolimy".

"Jest to niebywałe zaszczyt dla Sławkowa i jego mieszkańców gościć tak znamienitego gościa" - powiedział Burmistrz. Po spotkaniu, uczestnicy powitali na Rynku Abrahama Greena i innych gości z Izraela, którzy zdecydowali się przyjechać do Sławkowa. Mieli oni okazję być pierwszymi, którzy odwiedzili odrestaurowaną "nową" Starą Karczmę, gdzie odbyła się oficjalna część wizyty. Po krótkim powitaniu wygłoszonym przez gospodarza spotkania, Burmistrza Miasta Sławkowa, głos zabrali: Przewodniczący Green i Ambasador Weiss. W swych wystąpieniach dali wyraz sympatii jaką darzą nasze miasto.

"Atmosfera tu panująca jest prawdziwa. Ja czuję, że tutaj jesteśmy przyjmowani serdecznie, z otwartym sercem i wyjeżdżamy stąd tak samo z otwartym sercem dla Was" mówił Shewach Weiss

Goście z Izraela nie kryli również podziwu dla wyglądu Starej Karczmy, oraz potraw, jakie przygotował właściciel lokalu, firma Maxtop ze Sławkowa.

Kolejnym punktem wizyty było złożenie kwiatów pod Pomnikiem nad Białą Przemszą upamiętniającym Żydów pomordowanych w trakcie przeprawy przez rzekę we wrześniu 1939 roku.

"Mój ojciec był świadkiem tragedii jaka rozegrała się tutaj w pierwszych dniach wojny" wspomina Cila Katriel, przewodnicząca Katowickiego Stowarzyszenia Żydów w Izraelu

Spod Pomnika goście pojechali na cmentarz żydowski "Kierków", gdzie przewodniczący Green odmówił "Kadisz" - żydowską modlitwę za zmarłych *Trzeba zrobić wszystko, aby zachować pamięć, historię i tradycję Sławkowa* apelował Ambasador Weiss.

Bronisław Goraj wyraził radość z faktu, że przedstawiciele narodu izraelskiego wracają do miejsc swoich przodków. " My, ze swej strony będziemy pielęgnować jędnagrobki - też! otaczać należyta czcią" - dodał Burmistrz. Na zakończenie przewidziana była jeszcze wizyta w Dziale Kultury Dawnej MOK w Sławkowie (nazywanym popularnie Muzeum), gdzie zwiedzający zapoznali się pokrótce z historią i tradycją miasta, zwracając szczególną uwagę na ekspozycję poświęconą tutejszej kulturze żydowskiej. Około godziny 15.00 przedstawiciele władz pożegnali gości i zaprosili do ponownego odwiedzenia Sławkowa.

"Ja już kończę w tym roku moją służbę w Polsce i nie wiem, czy jeszcze tutaj wrócę. Zapewniam jednak, że jak będę miał tylko okazję, ponownie Was odwiedzę. Czuję, że Sławków jest jakby moim miasteczkiem" powiedział na zakończenie Ambasador Izraela w Polsce, Szewach Weiss. Sławków był jednym z kilku miast Zagłębia i okolic, które odwiedzili podczas swojej wizyty w Polsce członkowie Światowego Związku Żydów Zagłębia. W trakcie pięciodniowego pobytu, który zaczął się w niedzielę 10 sierpnia, uczestnicy odwiedzili między innymi Czeladź, Będzin, Zawiercie, Sosnowiec i Katowice. W Sławkowie kończyli oficjalną część wizyty w Polsce. Na czwartek, 14 sierpnia przewidziano prywatne spotkania uczestników z ich polskimi rodzinami i znajomymi, a następnie odlot do Izraela.

Janusz Mróz (z zagłębiowskiej prasy)

Nowa książka o Żydach Zagłębia i okolicy

Stowarzyszenie Autorów Polskich, Oddział w Będzinie poinformowało nas, że pisarze - członkowie Stowarzyszenia podjęli pracę nad nową książką, poświęconą Żydom Zagłębia i okolicy. Związek Żydów Zagłębia w odpowiedzi wyraził swe uznanie i poparcie dla cennej, bardzo nas interesującej inicjatywy zagłębiowskich pisarzy.

מי מכיר? מי יודע?

קבלנו פניה משלטונות בנדון בקשר לאחזור אנשים שכנראה היו בעלי נכסים בעיר.
כל מי שיש לו קשר לשמות המצוינים לעיל יכול לפנות ישירות לעיריית בנדון על-פי הכתובת הרשומה לעיל.

Roszczenia do nieruchomości w Będzinie

W sprawie roszczeń do nieruchomości w Będzinie pilnie są poszukiwane następujące osoby lub ich spadkobiercy:

Chaskiel Szwarzberg syn Izraela,

Josek Szwarzberg syn Izraela

Barcza Tenenwurzle córka Juska

Szyja Szlama Koplłowicz

Jusek Prejs syn Moszka i Cyrli z Cukiermanów

Kajla Gutman córka Jakóba Eliasza i Ruchli z Zandsztejnów

Daniel Pański

Rywena Szwarzber

Szymon Rappaport

Zwrócić się wprost i bezpośrednio do:

Urząd Miejski w Będzinie, Wydział Rozwoju Lokalnego

ul. 11 Listopada 20, Będzin 42-500 Poland

Telefon: 267-70-41 wewn. 250, fax: 267-62-19

"Bardziej chodziło tu o symbolikę niż o rzeczywiste porządki" - komentuje autorka omawianego repertazu, która zaznaczyła, że grupa była bardzo duża i że brakowało tak u charakterystycznej dla takich miejsc chwili zadumy i refleksji. Najważniejsze jest, że młodzi stąd i młodzi stamtąd się spotkali, poznali i znajdowali wspólne zainteresowania. Coś ruszyło. Dyrektorka Lidia Orpuch zaznaczyła w omawianym artykule, że "Grupy gości z Izraela odwiedzają nas od kilku lat. Zwykle

wstępują do nas przy okazji zwiedzania Muzeum w Oświęcimiu. Jesteśmy dla nich jednym z przystanków i stałym miejscem wpisanym w program, bowiem nasza szkoła była niegdyś gimnazjum żydowskim.

Uważam, że spotkania młodzieży są bardzo ważne. Ceniśmy sobie bezpośrednią możliwość nawiązania kontaktów właśnie w takiej formie."

Żydzi miasta Żory wprowadzeni do żywej pamięci "GMINA WYZNANIA MOJŻESZOWEGO W ŻORACH" 1511 - 1940

Kolejna książka na temat żydowskich mieszkańców górnośląskich miast i miasteczek została napisana przez **Jana Delowicza**, który od lat zajmuje się utrwaleniem pamięci o żydowskich współobywatelach Śląska. Jest to praca bardzo żmudna, wymagająca mnóstwa poszukiwań w nie zawsze dostępnych zbiorach archiwalnych. Jednak nie było to przeszkodą dla autora licznych publikacji i książek, miłośnika swej Małej Ojczyzny, p. Jana Delowicza, który postanowił do historycznego krajoznawstwa swego miasta wprowadzić również tych, którzy bywają przemilczani, jakby ich nigdy nie było, a przecież żyli na tamtej ziemi przez długie stulecia i współtworzyli, współbudowali, współuczestniczyli w życiu swojej miejscowości, gdzie stał ich dom rodzinny.

Tutaj mała dygresja: z wielką przyjemnością oglądam w Tel-Awivie z satelitarnej TV Polonia nadawane, świetnie robione reportaż historyczno-krajoznawcze o różnych miejscowościach w Polsce. Jest w tych programach mnóstwo informacji, bardzo ciekawych i pięknie ilustrowanych przez kamery. Ale nie było dotychczas w żadnym z nich ani pół słowa poświęconego żydowskim dawnym mieszkańcom tych miejscowości. Chociażby jedno-dwa słowa. Odnosi się wrażenie, że w ogóle nigdy w Polsce nie mieszkali, nie żyli, nie wnosili swego gospodarczego i kulturalnego wkładu do ogólnego rozwoju danej miejscowości. Nie idzie mi o "rozpisywanie się", jako dziennikarka jestem dość obeznaną z sytuacją, ale chociaż króciutką wzmianką Hitlerowcy wymazali ich z życia. Teraz zostają wymazani z historycznej mapy Polski, ze świadomości młodszych pokoleń Polaków. Jakby realizacja testamentu Hitlera. Zaprząpięci bieżącymi trudnymi problemami ludzie TV Polonia nawet chyba nie zauważyli, jak może to boleć innych - tak samo ludzi.

Dlatego tak ważne jest dokonanie p. Jana Delowicza, działacza kulturalnego w mieście Żory, który nie rezygnuje z historycznej prawdy i z dużym wysiłkiem zdobywa dane i pisze książki o dawnym żydowskim współobywatelach.

Prawa miejskie nadał Żorom już w 1272 roku książę opolsko-raciborski, Władysław. Dowody na istnienie w Żorach Żydów odkrył Delowicz w dokumentach od roku 1511: kilka osób, ale liczby te wzrastały, dochodząc do szczytu w połowie 19 wieku: 542 osoby, czyli trzysta i pół procent ogółu mieszkańców tej małej miejscowości, lecz liczby malały stale, bo po powrocie Żor do Macierzy, gdy część Górnego Śląska przyznano odrodzonemu po latach zaborów państwu polskiemu, w Żorach było już tylko 25 osób skupionych w gminie żydowskiej.

"W 1939 roku - napisał autor - liczba członków żydowskiej gminy wyznaniowej w Żorach wynosiła 38 osób. Wobec narastającego zagrożenia wojennego i wybuchu wojny niektórzy z nich opuścili miasto. Z policyjnego spisu ludności, przeprowadzonego w grudniu 1939 roku wynika, że w Żorach

mieszkało już wtedy tylko 10 Żydów. Te reszki hitlerowcy unicestwili całkowicie w maju 1940 roku. W ten sposób wyznawcy judaizmu, którzy przez ponad 400 lat mieszkali i pracowali w Żorach zniknęli bezpowrotnie z krajobrazu historycznego naszego miasta."

Bardzo ciekawą częścią nowej książki Jana Delowicza są noty - kroniki poszczególnych rodzin żorskich Żydów, na podstawie danych wiodących poprzez kilka pokoleń. Wymieniani po imieniu i nazwisku, z opisem ich zajęć i zainteresowań, poprzez losy w II wojnie światowej, aż po poszukiwanie śladów i nawiązywanie kontaktów przez Jana Delowicza z kilkoma, którzy przeżyli i są w Izraelu również. Te rodzinne opowieści dodają książce intymności i przydają zabarwienia literackiego. Poważnego zadania podjął się autor i pięknie się z niego wywiązał, w sposób niebanalny, ciekawy i całym sercem zaangażowany.

Ocenil ten trud również ambasador Państwa Izrael w Polsce, profesor Szewach Weiss, który napisał przedmowę do książki o Żorach i w czerwcu ub. roku odwiedził Żory, uczestnicząc w promocji estetycznie wydanej książki Jana Delowicza "Gmina wyznania mojżeszowego w Żorach 1511-1940". Izraelski ambasador odwiedził również stary cmentarz żydowski w Żorach, o restaurację którego od lat zabiega Jan Delowicz. Od sierpnia 2002 pracuje on w Muzeum Miejskim w Żorach i jak doniósł nam w liście z października ub. roku: "Przed paroma dniami zakończyliśmy pracę nad dokumentacją renowacji cmentarza żydowskiego w naszym mieście.

Przeprowadziliśmy inwentaryzację macew, dokonaliśmy ich pomiarów i opisu. Na niektórych zachowały się resztki złota i napisów w kolorze czarnym. We wnioskach napisaliśmy, by, dla przykładu, kilka tego typu macew przywrócić do stanu pierwotnego i pokazać jak one kiedyś wyglądały. Dokonaliśmy również próby ich oczyszczenia z blisko 200-letnich zanieczyszczeń. Jeżeli wszystko pójdzie dobrze, to być może w przyszłym roku rozpoczniemy prace związane z renowacją mogił i powstaniem w przyszłości pomnika, upamiętniającego ponad 400 letni pobyt Żydów w naszym mieście."

Anna Cwiakowska

Tu B'Shvat Planting

by Shimon Nizani

We enjoyed a Tu B'Shvat table containing fruits of Israel, cakes and other refreshments, Israeli music was played and created a warm happy atmosphere. Welcome speeches were given by Shimon Nitzani, second generation, Izzi Green, who is responsible for the impressive Modlin site and Mr. Green, Chairman of the Organization of Zaglemians.

Zvika Monovitz conducted a Tu B'Shvat "Seder" accompanied by four glasses of red and white wines, tastes of Israeli fruits and quotes and sayings expressing the link between our nation and its land.

We split into six groups to perform timed tasks. Participants took their missions seriously and we all had a great time. Winners of the trivia quiz received prizes.

Finally, we planted 150 trees. It was wonderful to see all generations of Zaglemians participate in the planting and reinforcing our ties to this special site and to Israel.

Many thanks to Izzi, Rina, Benny, Amos and Asher who did a wonderful job; to Zvika who headed the "seder" with grace and good taste; to Dorit who prepared the trivia quiz on nature. To Lital Yogev who counted the points and without whom we would never have known who won! And to everyone who made the effort and came, from Gvulot in the south to Zichron Yaakov in the north. It was great fun and exciting to meet everyone at these inter-generational meetings.

Let's hope we meet at other joint activities in the future.

Personal Commemoration

We remind you that in the Commemoration Valley in the Modlin Memorial Site, there are still places left for personal commemorations of family members that were killed in the holocaust. One engraved line of commemoration in black marble cost 150\$. Those who wish to commemorate their beloved ones can contact the organization.

The Zaglemie World Organization is honored to invite you

to Yom Hashoa Memorial Service Yizkor for Zaglemie Martyrs

the ceremony will take place on
April 19, 2004 16:00 pm
at "Yad Hazikaron" in Modlin

On Friday, February 6th, Tu B'Shvat, we met at the Zaglemian Memorial at Modlin to spend the day together, meet new friends, have a good time and plant trees.

Approximately 70 of us, including four generations of Zaglemians, gathered for the planting. The weather was lovely and our spirits were high.

דוד קלימן טבע עץ ביער זאגלמביה במודיעין בסיוע שבטת תשס"ד
David Klayman is planting a tree at Yad Hazikaron on Tu B'Shvat

Mr. Simon Slivka & Family

Zaglemie world Organization Board and Members Express
Our sincere condolences on the passing away of
your son. It is a great lost indeed

משתתפים בצערכם הכבד שלא תדעו יותר צער

Abraham Green, Chairman

Karl (Kazik, Kalman) Plawner

Born in 1922 in Grodziec, Zaglemie, passed away this January. He was the youngest son of Rachel and Jacob Plawner. They died in the war and so did two daughters, Karl's sisters. His brothers Cudek and Felix survived. He was very young when 2nd world war broke out and after four and a half years he was liberated at Dachau at the age of 22.

In Germany he married Regina Rosenberg, they emigrated to the US in 1956. they lived in Englewood - Cliffs NJ for 35 years. Seven years ago they moved to Boca Raton FL where he passed away leaving his morning family - wife, children, grandchildren, brother and nieces.

May he rest in peace.

Młodzi z Izraela u młodych w Zagłębiu

Jesienią 2003 przeżywała w Zagłębiu grupa członków Związku Żydów Zagłębia. W miesiąc później, we wrześniu 2003 przybyła tam duża grupa izraelskiej młodzieży z wyższych klas szkół średnich.

Ciekawe spotkanie izraelskich uczniów z równolatkami polskimi miało miejsce w II Liceum im. Stanisława Wyspiańskiego w Będzinie, w dawnym będzińskim Gimnazjum Fuerstenbergów.

Młodzi najpierw spotkali się w klasie, gdzie toczyły się wspólne rozmowy. Z relacji Magdaleny Nowackiej w zagłębiowskiej prasie wynika, że uczniowie z Kiriat Bialik bez trudu nawiązali kontakt z uczniami w Będzinie, że rozmowy toczyły się swobodnie.

Autorka artykułu przytacza wypowiedź jednej z będzińskich licealistek: "Rozmawiamy o wszystkim, o szkole, o zwyczajach. Uczymy się słówek w naszych rodzimych językach. Kiedy rozmawiałam wcześniej z koleżankami i kolegami - powiedziała Kasia Filipowicz - obawialiśmy się, że spotkanie będzie sztywne i oficjalne. Tymczasem jest zupełnie inaczej. Z pewnością to zasługa naszych gości, którzy okazali się bardzo spontaniczni i rozgadani

Jak ocenił to izraelsko-polskie spotkanie młodych Adam Szydłowski, prezes Fundacji Jona - Zagłębiowskiego Centrum Kultury Żydowskiej?

"To spotkanie odbywa się pod hasłem młodzieżowej integracji. Nie chcemy jednak integrować się tylko i wyłącznie poprzez wspomnienia o Holocauście. To już inne pokolenie i - nie zapominając o dawnych czasach - powinny też rodzić się kontakty na innym tle, na przykład na niwie obyczajowej i kulturalnej."

Po odwiedzeniu szkoły młodzi wspólnie udali się na żydowski cmentarz.

Nie tyle można było w czasie krótkiej przecież wizyty wcielić w życie pomysł o wspólnej pracy młodzieży izraelskiej i polskiej przy porządkowaniu cmentarza, ale izraelscy uczniowie starali się spisywać niektóre inskrypcje na macewach, oraz, w miarę możliwości, objaśniać je swoim polskim koleżankom i kolegom.

Znana nam z długoletnich kontaktów, z wizyty w swoim czasie w Izraelu i naszych wizyt w dawnym Gimnazjum Fuerstenbergów dyrektor II Liceum w Będzinie, pani Lidia Orpych, powiedziała, że: "W sierpniu Będzin odwiedziła grupa

Table of Contents

Articles in Hebrew

- ❖ **Turner Itzhak, *Back to Bendin*** - the story of a survivor of the burning synagogue in Bendin on September 1939
- ❖ **Huberfeld Sala, *Farewell Papa*** - memories of life in the ghetto of Bendin
- ❖ **Lerner Israel, *Shlomo Lerner*** - the story of an underground fighter, one of those who sing on the last letter from Bendin
- ❖ ***In Memory Of Shalom Herzberg*** - an evening in Masua in honor of the late Shalom Herzberg
That Wonderful Man - writings in honor of the late Shalom Herzberg, by Zalman Gittler
- ❖ **Planting Trees in honor of the late Bernard, Dov Gutman**
- ❖ **Rabinowitch Yeshayhu, *A Journey to Poland*** - writings by a survivor to his son, an IDF officer visiting Poland

- ❖ Books review submitted by **Alter Wellner** :
Zelmanowitch Dov, *Spring in the Darkness - the lost of Youth in Bendin and at the camps*
Ruth Yudenherz-Brook, *The Strength of Friendship*
Danziger Zvi, *Rabbi Elmelch is not happy anymore*
Rina Reich, *Going to Auschwitz*, (a poem)
Nadia Shtrum (Balizki), *By the Tombstone*, (a poem)
Asher nizani, *Second Generation's activity*
Orna Nelderman, *Blooming in Autumn* - a project of family trees of Zaglembian Jews

Articles in Polish:

- ❖ **Israeli Youth Visiting Polish Youth at Zaglemble**
- ❖ **Dilowitz Jan, *a Living Memory of The Jews of Jory*** - The Jewish Community of Jory 1511 - 1940
- ❖ **Maroz Janush, *A Sentimental Trip to Siawkow***

Information

"Everyone Has a Name"

Medallion in Memory of Holocaust Victims

The medallion entitled "Everyone Has a name" was designed by the international artist Yossi Lemel, son of Benek-Dov Lemel and Batya Gurfinkel of Bendin.

Lemel's works are hung in galleries and museums all over the world, including the Louver in Paris, the Victoria & Albert Museum in London, the Museum of Art Design in Hamburg, the Museum of Contemporary Art in Raleigh, North Carolina, and many more others.

The medallion won first prize at the 2004 competition of the Association of Graphic in Israel.

The medallion's issue was overseen by a public committee headed by the former Chief Rabbi of Israel Rabbi Meir Israel Lau.

The Israeli Government Coins & Medals Corporation has promised to grant a discount normally reserved for subscribers, to any purchaser identifying himself or herself as a Zaglembian.

The International League Against Racism and Anti-Semitism in Europe

LICRA, which was established at the initiative of Christian intellectuals in Europe, convened a symposium in January 2004 on "The Underground Resistance Against the Germans."

Tushia Hertzberg was invited to the symposium following her book, "The Laughing Sand," which was translated to German.

At her lecture in Vienna, Tushia spoke of the actions of Zaglembian youngsters in the underground resistance against the Germans. Representatives from other countries, including Christian representatives, spoke of other underground activities against the Germans. Attending the discussions were authors, historians and psychologists.

A New Volume on Zaglembian Jewry

The Zaglembian branch of the Polish Writers' Union notified our organization that it assumed the publication of a volume dedicated to the history of the Jews of Zaglemble and its environs.

The Organization of Zaglembian Jews welcomes this new project and promises to provide assistant to this welcome initiative.

Living With the Shadow and Creating With the Light

An exhibition of 32 paintings by Yakob Zim (Kuba Zimmerknoff) opened in June 2003. An Album of the artist's work was also launched at the opening. The Album was edited by Yonah Fisher, a

major figure in the Israeli art world, holder of the Israel Prize in Arts and Chief Art Curator of the Israel Museum since the Museum's establishment until three years ago.

The Album contains 192 reproductions of Yakob Zim's work, born in Sosnowiec, including a section entitled "Journey to the Rusty Air" (A Memorial Journey to Poland), expressing the lacuna after the Holocaust.

In the introduction to his book, Yakob writes: "The shadow of the events of the Holocaust continue to accompany me and Holocaust survivors as individuals, and society and its culture, as a cloud of collective memory.

The "materials", the black memories, became the center of my experience, and my experience became a lever and a motivator of creativity, bounded together with a sense of mission.

I learned to live with the shadow and create with the light."

Traditional Hannuka Ball

by On Shaked (Kantor)

As every year at Hannuka, our traditional Hannuka Ball took place on December 21st on the third candle of Hannuka, at Recital Halls.

Mr. Green, Organization Chairman gave a speech, followed by Mr. Izzi Greengrass, who took us back to Hannuka in Polish "cheder" through his stories.

Guests danced and sang, smiling all evening. Participation of second and third generation Zaglembian was especially prominent. The Haifa table stood out with its three generations sitting together.

We all left with a sense of anticipation for next year's ball.

Our thanks to all those who took part in the success of the evening:

Diza Openheim, Zvi Landau, Lola Mager and Hadassa Kantor.

And thanks to Recital Halls.

תוצאי זגלמביה בסוף חנוכה תשס"ג באולם רסיטל
Members of Zaglemble Organization at the Hannuka ball 2003

After our visit to the school, our delegation of students, accompanied by the staff and students of the Polish school, we visited the old Jewish cemetery of Bendin. Our students were handed tools and began the hard work of cleaning and documenting the gravestones. Our students worked diligently cleaning the tombstones and their surroundings, frequently working enthusiastically with their bare hands. After cleaning the stones, they documented the writing on each tombstone and lighted a memorial candle at its feet.

As the sun set, we all met for a quiet ceremony in the center of the cemetery. From where we stood, we could see the many flickering lights of the memorial candles near each tombstone. The

ceremony was very moving. Students read the names of the Jews whose tombstones they had cleaned, the survivor recited "Kadish" and the ceremony ended with the Jewish anthem of "Hatikva" as our students called out "Am Israel Cheil" Our students' voices shook through the forest where the cemetery was located.

My father Yitzhak did not live to partake in our moving experience or to witness the closure of this circle - he had died five years earlier.

The Israeli Delegation of Fall 2003 closed the circle which had been cruelly cut for the high school students of Firstenberg high School in Bendin in September 1939.

ZAGLEMBIE JEWISH BIRTH, MARRIAGE AND DEATH RECORDS BECOMING AVAILABLE ON THE INTERNET

By: Jeffrey K. Cymbler

Email address: jcymbler@aol.com

Thanks to Jewish Records Indexing - Poland (JRI-Poland), a not for profit organization, Zaglembie Jewish vital records (births, marriages and deaths) are now being made available for researchers on the Internet. Copies of some of these records will also soon be available for ordering from the Polish State Archives in Katowice through JRI-Poland's website.

In 1808 civil registration began in the Zaglembie area of Poland. Not every town and village kept their own records. Until the end of the 19th Century, Jewish birth, marriage and death records were recorded only in Bendin and Kromolow. Generally speaking, birth, marriage and death records for people living in what are today Czeladz, Dabrowa Gornicza and Sosnowiec were recorded in Bendin. Records for Zawierca were recorded in Kromolow.

As each shtetl in Zaglembie grew larger and became an independent municipality, separate record keeping started in that town. Thus, separate records exist for Czeladz from 1929, Dabrowa Gornicza from 1911, Sosnowiec from 1901, Strzemieszyce Wielkie from 1831, Siewierz from 1830, Slawkow from 1904, Poreba from 1937 and Zawiercie from 1882.

All of these records were civil records which were maintained and kept in the local government office. These records were not destroyed in the Holocaust. Generally speaking, if the record books are over 100 years old, they can be found at the Polish State Archives branch in Katowice. Records that are less than 100 years old will be found in the city hall (urząd stanu cywilnego).

The goal of JRI-Poland is to create a searchable on-line database of the indexes of Jewish records from Poland. The

JRI-Poland database now includes indices to more than 2 million records from more than 350 towns in Poland.

Extracts of the Bendin records for the years 1826-1859 are now available for research on JRI-Poland's website: <http://www.jewishgen.org/jri-pl>. These records have been fully extracted. Birth records include the name of the child, parents' names and ages, and place of birth. Marriage records include names of bride and groom, ages, parents' names, and place of marriage. Death records include name and age of deceased and parents' names. Soon I will be starting a fundraising campaign to raise money to pay for the indexing of the post-1859 Bendin indexes. Once sufficient monies are raised JRI-Poland will be able to put these Bendin indexes on the Internet. For more information about how to obtain post-1859 Bendin birth, marriage and death records, please contact me.

JRI has recently begun to obtain the indexes to the Sosnowiec vital records. Before these records can be made available on the Internet, we need to raise money to pay for the photocopying of the index pages and the data entry of the indexing. If you are interested in records from Sosnowiec, please contact me.

If you are interested in obtaining a copy of any birth, marriage or death record from Zaglembie, please contact me regarding the ordering procedure.

For more information on researching your family tree in Zaglembie please visit the Zaglembie website:

<http://www.shtetlinks.jewishgen.org/Zaglembie/Zaglembie.html>.

Dear Mr. Allen Zachs

On behalf of the Israeli Zaglembie organization and its board let me send you our best wishes for your recent nomination as the Chairman of the New York Fraternal Order of Bendin-Sosnowicer Society. We hope that you will maintain the successful way of your father, as we remember him with very deep feelings of appreciation.

We do hope that one of your important goals as the new chairman will be the cooperation between our organizations towards our mutual goals, to preserve and maintain the holy memory of our heritage.

I'm sure that together, we can support and contribute to each other, especially by and with the second and third generations, who are eager and interested to take part and initiate any program or activity that may lead to fulfill our hopes and goals.

Please, receive our best congratulations again:

With warm regards,
Abraham Green

Chairman of the Israeli Zaglembie organization

Dear Fellow Zaglembians,

Ever since the establishment of the organization, one of major aims has been to draw members of the second and third generations into our activities.

Over the years, a small group of second generation members has taken an active role in various areas of the organization's operations. This was sufficient, as long as there were enough active members who were Holocaust survivors.

Unfortunately, this situation is gradually changing as the number of survivors among our members is slowly dwindling. This year, three senior members of our organization passed away, may they rest in peace. This only intensifies the need for members of the next generations to replace them. Indeed, a new group of younger members have recently assumed an active role in the organization.

We hope that the new active members will rejuvenate our ranks and find expression in boosting areas which had limited activities until now: culture, computerization, contacts with Zaglembians overseas, etc. One of the first acts of this group of members was to organize Tu B'Shvat celebrations. This was a very successful endeavor, and very different from our past celebrations.

We warmly welcome our new active members and wish them much success. Their success is the success of the organization and all its members.

This Newsletter is Newsletter No 14, which means that it has been published for seven years. I believe that I am expressing the sentiments of our readers if I say that the Newsletter has achieved the aims it assumed: to provide information on organization activities and members, to be a means of expression for issues relating to the Holocaust in general and the Holocaust of Zaglembian Jews in particular, to provide details of contacts with various institutions in the Diaspora, including Zaglembian institutions in Poland, among others.

On the matter of distribution, our mail distribution is dependent on up to date details of our members and their addresses. We kindly ask all members to inform us of any change in address. Outside Israel, the newsletter is distributed in two ways: In places where Zaglembian Jews are organized, such as New York, Toronto, Montreal and Paris, we send quantities of Newsletters to the appropriate individuals for distribution among members. For members who live far from these areas, we send a copy of the newsletter directly to members' addresses.

We have recently received an approach from the Holocaust Museum in Washington DC. They wish to assume the task of distributing our newsletter to all Zaglembian Jews in the US and Canada, whose addresses appear on their lists. Since we do not know how comprehensive and up to date their list is, we decided to distribute this newsletter both through the Washington Holocaust Museum and directly to the addresses we have.

In any case, the approach from the Washington Museum is not only an effective solution for the distribution of the newsletter in North America, it is also an expression of esteem towards the Zaglembie Newsletter distributed among Jews in the US and Canada.

I would like to use this opportunity to appeal to all Zaglembians in Israel and abroad to write and send us articles of their memoirs, their families and their communities as well as any activities relating to Zaglembia in the past and present. Texts may be submitted in English, Hebrew, Yiddish or Polish. We will do our best to publish all appropriate materials, and thank you in advance for your efforts.

Wishing you all a Happy and Kosher Passover,

Abraham Green – Chairman of Zaglembie world organization

Coming The Full Circle Ort Kiryat Bialik High School Trip to Bendin By Yonaht Borenstein

We entered the gates of the Bendin High School, formerly the Firstenberg High School, on October 20th, 2003. Almost 150 students of Ort Kiryat Bialik High School, We arrived as part of our itinerary to Poland, to pay our tributes and respect to the memory of the Jewish victims of the Holocaust from Bendin.

Our visit to the high school closed a 60 years old circle, when my father, blessed his memory, Yitzhak Rosenberg, was forced to leave high school when the Second World War broke out after only two years of studies, together with his three older brothers and sisters: Mordechai, Zahava and Naomi.

The visit to the Bendin High School had begun one year earlier. In October 2002, two of Yitzhak's grandchildren, my son Lior and his cousin Eran, participated in a delegation to Poland. Their itinerary did not include Bendin but Lior and Eran refused to return to Israel without a visit to their grandfather's childhood home. After many pleadings, the trip administrator allowed them to travel to Bendin, tour the city, say Kadish and light a memorial candle at the foot of the memorial for the synagogue which no longer existed. All the participants of their tour were deeply touched by their experiences in Bendin and the school administration decided to adopt the city as a memorial site to be visited by all future school delegations.

I was also moved by Lior and Eran's enthusiasm and shortly afterwards, decided to join the first training course for psychologists accompanying youth delegations to Poland, under the auspices of "Yad Vashem." And so, in October 2003, I joined the delegation of the Ort Kiryat Bialik High School to my father's home town, as a psychologist.

All the Polish students and their teachers of the high school were there to welcome the Israeli delegation. After a short ceremony at the school auditorium for a short ceremony, the Israeli and Polish students split up into small discussion groups. Most of the discussions were moving and positive conversations, and only a minority of these tinged with anti-Semitic remarks.

הקברות היהודי בבנדין
The Jewish Cemetery in Bendin

At the same time, the Polish school staff and representatives of the municipality met with an Israeli team comprised of counselors, teachers and other escorts. Greetings and compliments were exchanged and the story of my father symbolized the significance of our visit, for the members of the Israeli team as well as for our Polish hosts, who took great pains in providing us with a warm welcome.

Mr. Dov Shidlovsky, the municipal representative, invited us to tour the city. We visited the street where my father lived, Kolontia Street at no. 41, and the place where his house has stood, before it was destroyed in the war. We then visited the ancient fortress and the city church and finally, the hill where the synagogue had stood. The synagogue memorial was at the foot of this hill. We conducted a very emotional memorial service there and a member of our delegation recited the "Kadish" prayer. We lit memorial candles after listening to the story of the night the synagogue was burned.

Yad Vashem Inaugurated Visitors Center

On Monday, October 20, 2003 Yad Vashem held an inauguration ceremony to mark the completion of the new Entrance Complex of which the Visitors center is part.

The Visitors Center was built through the generosity of David and Fella Shapell of Los Angeles. David and Fella Shapell are long time supporters of the State of Israel and Yad Vashem. The Ministry of Tourism provided further assistance.

The Shapell family originated in Wolbrom.

Attending the ceremony: Minister of Defense, Shaul Mofaz; donors David and Fella Shapell and family, Director-General of the Ministry of Tourism, Aharon Domb; Chairman of Yad Vashem Directorate, Avner Shalev and Principle Architect Mrs. Irit Kohavi.

ביום שני ח- 20 באוקטובר 2003, חנך יד ושם את מרכז המבקרים שנבנה בזכות נדיבותם של מלא דוד שאפל מלוס אנג'לס, בסיוע משרד התיירות. בטקס נכחו: שר הביטחון שאול מופז; התורמים, דוד ופלה שאפל ובני משפחתם; מנכ"ל משרד התיירות, אהרון דומב, יו"ר הנהלת יד ושם, אבנר משפחת שאפל מוצאה בוולברום.

משפחת שאפל בטקס חנוכת מרכז המבקרים ביד ושם
The Shapell family at the inauguration of Yda Vashem's Visitors Center

Unveiling Ceremony for the Benefactors' Wall

On September 15, 2003, at Yad Vashem an unveiling ceremony for the Benefactors's wall was held in tribute to the major past and present benefactors of Yad Vashem. Their names have been engraved on a wall in Yad Vashem's Entrance Plaza.

Their efforts have furthered Yad Vashem's activities towards holocaust commemoration and remembrance and have helped prepare Yad Vashem for perpetuating the memory of the Holocaust to future generations.

Participating at the ceremony: Leader of the Opposition, Shimon Peres MK; Chairman of Yad Vashem Directorate, Avner Shalev; and donors Josef Wilf, Chairman of "Yad Vashem 2001" from the US; architect David Azrieli from Israel and Cheryl Lifshitz-Skura, young Leadership delegate, American Society for Yad Vashem. The Skura family originated in Sosnowiec.

ב- 15 בספטמבר, 2003, נחנך קיר הנדבנים בכיכר הכניסה ליד ושם שחוקקים בו שמות התורמים המרכזיים.

בטקס נשאו דברים: יו"ר האופוזיציה, שמואל פרס; יו"ר הקמפיון למימוש תכניות הפיתוח של יד ושם, ג'וזף וילף, האדריכל דוד עזריאלי, נציגת הנהגה הצעירה של יד ושם בנו יורק, שריל סקורה ליפשיץ ויו"ר הנהלת ייד ושם" אבנר שלו.

טקס חסרת חלוט מעל קיר הנדבנים. במרכז שמואל פרס ושריל סקורה ליפשיץ
Unveiling ceremony, at the center Shimon Peres and Cheryl Lifshitz-Skura

הארגון העולמי של יוצאי זגלמביה

הננו מתכבדים להזמין לעצרת זכרון לשואה ולגבורה ולטקס ההתייחדות עם קדושי זגלמביה

ביד הזיכרון שביער מודיעין (ליד מבוא מודיעים) ביום שני, כ"ח בניסן תשס"ד 19 באפריל 2004 בשעה 16:00

תכנית אומנותית:

מקהלת צליל ירוק בניצוחו של מרטין מוסקוביץ
קטעי שירה - דור המשך ליוצאי זגלמביה

דברים: חייב לאובן דיבלין יו"ר הכנסת

פרופ' שבה וייס יו"ר מועצת יד ושם

מר אברהם גרין יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה

תפילת האזכרה:

החן הצבאי הראשי לשעבר מר אדית בראון

אוסטובוסים לרשות הרוצים יוצאים: מתיארחות רכבת ארלוזורוב, בשעה 14:45
מתיארחות רכבת ירוק עם נציגי הנהלת הארגון סביב דפי נסיעה ישולשו במנייה לאוסטובוס

We wish you all

Happy and Kosher Passover

Zaglembie World Organization

אנו מאחלים ליוצאי זגלמביה ולכל בית ישראל

חג פסח שמח וכשר!

מאחלים הנהלת הארגון ומערכת עלון זגלמביה

המערכת: אברהם גרין, אלתר ולנר, אשר נצפי, אנה צ'וויאקובסקה, יונה קובו-קוסלוצקי, חדסה קנבור
הנהלת רייטר-גיסלר, עריכה גרפית והדפסה: דמוס קוניאלק

כתובת המערכת: ארגון קהילת יוצאי זגלמביה, פרישמן 23, ת"א 63561
מט' החשבון של ארגון קהילת יוצאי זגלמביה: ב"ל 802 חש" 98084/48

Zaglembie World Organization, 23 Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel
For contributions: Bank Leumi of Israel, Branch No. 802, account No. 98084/48
yonakobo@nctvision.net.il